

Annika Mäki-Ikola

MusaKäsi

Musiikki ja käsityö käsikädessä, toiminnallinen kokeilu musiikkileikkikoulussa

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Musiikkipedagogi (Ylempi AMK)
Musiikki ja pop/jazzmusiikki
Opinnäytetyö
Toukokuu 2011

Tekijä(t) Otsikko	Annika Mäki-Ikola MusaKäsi Musiikki ja käsityö käsikädessä, toiminnallinen kokeilu musiikkileikkikoulussa
Sivumäärä Aika	65 sivua + 11 liitettä 27.5.2011
Tutkinto	Musiikkipedagogi (Ylempi AMK)
Koulutusohjelma	Musiikki ja pop/jazzmusiikki, YAMK
Suuntautumisvaihtoehto	Musiikkipedagogi (Ylempi AMK)
<p>Tämä opinnäytetyö perustuu MusaKäsi -kokeiluun, musiikin ja käsitöiden yhdistämiseen musiikkileikkikoulussa. MusaKäsi -kokeilun tarkoituksena oli tehdä kokeilu siitä, miten musiikki ja käsityöt kulkisivat samaan suuntaan musiikkileikkikoulussa. Tarkoituksena oli havainnoida myös, miten musiikki ja käsityöt saadaan toimivaksi kokonaisuudeksi osaksi musiikkileikkikoulun toimintaa.</p> <p>MusaKäsi -kokeilu toteutettiin syksyllä 2010 Etelä-Pohjanmaan musiikkiopiston Tanelinrannan opetuspisteen esikouluikäisten kantelemusiikkileikkikouluryhmässä yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan Käsi- ja taideteollisuusyhdistyksen Näppi-käsityökoulun kanssa. Kokeilun aineisto kerättiin havainnoimalla sekä lasten toimintaa ja reagoitua, kuin myös omia ajatuksia ja kokemuksia kokeilun kuluessa. Havainnoinnin tueksi otettiin kuvallista materiaalia kameralla ja videokameralla. Kokeiluperiodin loputtua tein kokeiluryhmäläisten vanhemmille puhelinhaastattelun siitä, miten kokeilu oli näyttäytynyt MusaKäsi -ryhmäläisten kotona. Kokeilun yhteistyökumppanille tein lopuksi myös teemahaastattelun siitä, miten hän oli kokeilun kokenut. Haastatteluista saatu aineisto analysoitiin laadullisesti sisällönanalyysimenetelmää käyttäen.</p> <p>Tämä MusaKäsi -kokeilu yhdistää musiikkia ja käsitöitä systemaattisemmin osoitti, että musiikin ja käsitöiden yhdistäminen onnistuu luontevasti teemallisella tasolla. Asioiden työstäminen moniaistisesti ja kokonaisvaltaisesti tukee lasten niin musiikillisten kuin käsityöllistenkin asioiden sisäistämistä. Myös kahden eri alan ammattiosaajan yhteistyö oli toimivaa. Kokeilun vaikutusta lasten itsetunnon kehittymiseen voi peilata lasten innostuneisuudella niin käsityöllistä kuin musiikillistakin tekemistä kohtaan, sekä toistojen kautta koettuun osaamisen iloon.</p>	
Avainsanat	hienomotoriikka, integrointi, kokonaisvaltaisuus, kädentaidot, moniaistisuus, musiikki, musiikkioppilaitos, lapset

Author(s) Title Number of Pages Date	Annika Mäki-Ikola MusaKäsi/MusiCraft Music and Craft Hand in Hand, A Functional Experiment in Music Playschool 65 pages + 11 appendices 27 May 2011
Degree	Master of Music
Degree Programme	Music and Pop and Jazz Music
Specialisation option	Music Education (higher degree in university of applied sciences)
<p>This thesis is based on a MusiCraft experiment, combining music and crafts in music playschool. The aim of the MusiCraft experiment was to conduct a research on how music and handicraft could work together in music playschool. The experiment also intended to observe the means of integrating music and crafts into a serviceable whole and a part of music playschool classes.</p> <p>The MusiCraft experiment was carried out in autumn 2010 in co-operation with Näppi Handicraft School of Southern Ostrobothnia Craft Association, in a music playschool group for 6-year-old preschool pupils playing kantele organised at Tanelinranta branch of the Southern Ostrobothnia Music Institute. Experiment material was gathered by observing the actions and reactions of the children as well as the writer's own thoughts and experiences during the experiment. Recordings were made by filming and photographing to support the observation process. After the experimentation period, a phone interview aimed at finding out how the experiment had been perceived at MusiCraft group members' homes was carried out among the parents. Also the co-operator of the experiment was invited to a themed interview to reflect upon their impressions of the recent experiment. The data collected in the interviews was analysed qualitatively using content analysis.</p> <p>This MusiCraft experiment in which music and crafts were combined in a more systematic fashion proved that integrating music and handicraft can be done in a natural way at theme level. Processing matters using a multi-sensory and holistic approach supports the ways in which children digest new things concerning both music and crafts. Furthermore, the collaboration between professionals from two separate fields was fluent. The effect of this experiment on the development of children's self-esteem can clearly be seen in the enthusiasm they show towards both handicrafts and musical activities, and also in the joy they experience when their performance improves with every repetition.</p>	
Keywords	children, fine motor skills, handicrafts, holistic approach, integration, multi-sensory approach, music, music institute

MusaKäsi

Musiikki ja käsityö käsikädessä, toiminnallinen kokeilu
musiikkileikkikoulussa

1 JOHDANTO	1
2 MusaKäsi -KOKEILUN LÄHTÖKOHDAT	5
2.1 Taiteiden välinen integrointi	5
2.2 Moniaistisuus ja kokonaisvaltaisuus	7
2.3 Alle kouluikäisten lasten hienomotoriikka	8
2.4 Lapsen itsetunto	10
2.5 Käsityökasvatus	11
2.5.1 Näppi-käsityökoulu	11
2.5.2 Musiikki ja käsityö yhdessä	13
2.6 Opettajien yhteistyö	14
3 MusaKäsi -KOKEILURYHMÄ	17
3.1 Kantelemusiikkileikkikoulu Etelä-Pohjanmaan Musiikkiopistossa	17
3.2 MusaKäsi -kokeiluryhmän esittely	17
3.3 MusaKäsi -kokeilun esittely kokeiluryhmän vanhemmille	19
4 MusaKäsi -KOKEILUN SUUNNITTELU	20
4.1 Opettajien yhteinen suunnittelutyö	20
4.2 Oma suunnittelutyö	21
5 MusaKäsi -KOKEILUN AINEISTON KERUU JA TARKASTELUTAPA	23
6 MusaKäsi -KOKEILUN TOTEUTUS	25
6.1 Kokeilukerta 1: Pisarat ja puron silinää	25
6.2 Kokeilukerta 2: Ötökät ja maisema	26
6.3 Kokeilukerta 3: Syksyn tuuli	31
6.4 Kokeilukerta 4: Syksyn tuuli	33
6.5 Kokeilukerta 5: Tuulimetsän peikot	36
6.6 Kokeilukerta 6: Tuulimetsän peikot	39
6.7 Kokeilukerta 7: Peikkojen öiset touhut	42
6.8 Kokeilukerta 8: Peikkojen öiset touhut	45
6.9 Kokeilukerta 9: Esitys	47

7 PALAUTE KOKEILUSTA	50
7.1 Anne Honkalan ajatukset kokeiluista	50
7.2 Vanhempien palaute kokeilusta	51
7.3 Kokeiluryhmäläisten palaute kokeilusta	54
8 TARKASTELU JA POHDINTA	56
LÄHTEET	63
LIITTEET	66
LIITE 1: MusaKäsi informaatiolappu MusaKäsi -ryhmäläisten vanhemmille	66
LIITE 2: Anne Honkalan haastattelukysymykset	67
LIITE 3: Kysely vanhemmille	69
LIITE 4: Kokeilukerta 1: Pesarat ja puron silinää	70
LIITE 5: Kokeilukerta 2: Ötökät ja maisema	71
LIITE 6: Kokeilukerta 3: Syksyn tuuli	72
LIITE 7: Kokeilukerta 4: Syksyn tuuli	73
LIITE 8: Kokeilukerta 5: Tuulimetsän peikot	74
LIITE 9: Kokeilukerta 6: Tuulimetsän peikot	75
LIITE 10: Kokeilukerta 7: Peikkojen öiset touhut	76
LIITE 11: Kokeilukerta 8: Peikkojen öiset touhut	77

1 JOHDANTO

”Mä kerron kotona, että me ollaan naulattu muskarissa!” Tämä lause ei ehkä ole ihan tavallinen huudahdus musiikkileikkikoulutunnilla lapsen suusta. Ajatuksen ilmaisi 6 -vuotias tyttö musiikkileikkikoulutunnilla naulatessaan innoissaan vasaralla nauvoja pahviseen putkeen.

Kiinnostus kulttuurisia arvoja kohtaan on yleisesti lisääntynyt. Opetusministeriö on julkaissut vuonna 2010 ohjelman *Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia*, jonka tavoitteena on hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kulttuurin ja taiteen keinoin sekä osallisuuden lisääminen yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan tasoilla. Julkaisun mukaan elämänlaatua ja hyvinvointia etsitään ja löydetään itsensä toteuttamisesta, kokemuksista ja taide-elämyksistä. On todettu, että taito- ja taideaineet ruokkivat luovuutta ja vahvistavat osaltaan myös identiteettiä. Ohjelmassa ei keskitytä pelkästään aikuisten hyvinvointiin, vaan ohjelman tavoitteena on myös kulttuurisen herkkyyden lisääminen jo varhaislapsuudesta alkaen. (Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia 2010, 25). Alan koulutuksissa kaikenlaista taiteidenvälistä integraatiota pidetään myös tärkeänä, mutta en löytänyt juurikaan viitteitä siitä, että musiikkia ja käsitöitä olisi yhdistetty systemaattisemmin musiikkileikkikoulussa. Musiikkileikkikoulun työtavat ovat pääsääntöisesti keskittyneet lähinnä laulamiseen, soittamiseen, musiikkiliikuntaan, loruiluun, draamaan, kuuntelemiseen ja kuvalliseen ilmaisuun (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piironen & Mäkinen 1993, 86).

Miksi haluan nyt yhdistää siis musiikin ja käsityöt? Oma ennako-oletukseni musiikin ja käsitöiden yhdistämisestä on, että käsitöiden tekeminen musiikkileikkikoulutunnilla rikastuttaisi ja monipuolistaisi tunnin sisältöä, antaisi lapsille uusia kokemuksia ja elämyksiä sekä avartaisi omaa käsitystä työskennellä musiikin parissa. Oman lisänsä tähän tuo työskentely toisen oman alansa asiantuntijan kanssa, joka tuo oman osaamisensa käytettäväksi tunnille. Leena K. Kaukinen on todennut artikkelissaan (1998, 75), että taito- ja taideaineiden kohdalla on helppo rikkoa oppiaineiden rajat ja hahmottaa käsityön mahdollisuudet eri taideaineiden välisessä integroinnissa, sillä materiaalien käyttö on aina osallisena jollakin tavalla kaikissa taideaineiden lopullisissa produktioissa. (Kaukinen 1998, 75). Tästä lähtökohdasta käsin olemme tähän

opinnäytetyöhön liittyvässä kokeilussa halunneet toteuttaa sellaisia "tuotoksia", jotka palvelevat musiikkileikkikoulun arkea.

Ajatus tähän opinnäytetyöhön liittyvään kokeiluun on lähtenyt siis pelkästä hullusta ideasta ja kokeilunhalusta tehdä jotain sellaista, mitä en itse ole aikaisemmin tehnyt. Ajatuksena on kehittää omassa työssäni itselleni täysin vierasta osa-aluetta, tutustua tämän osa-alueen mahdollisuuksiin ja mahdollisesti kehittää uudenlainen tapa kokea musiikkia. Ensimmäinen ajatus tämän kokeilun suuntaan nousi esille AMK -tutkintooni liittyneestä opinnäytetyöstä, jossa halusin kehittää omia työ- ja toimintatapojani musiikin varhaiskasvattajana. Tuolloinen opinnäytetyöni (Mäki-Ikola 2009) käsitti kokeilun, jossa yhdistin itselleni vähemmän käyttämäni työtapaa, eli kuvallisen ilmaisutavan integroimista musiikkiin ja musiikkileikkikoulussa käytettäviin muihin toimintatapoihin. Tuolloin huomasin (Mäki-Ikola 2009, 52), että muiden taideaineiden integrointi musiikkiin monipuolistaa ja rikastuttaa musiikin kokemista. Tästä ajatuksena nousi esille, että voisiko musiikkiin niveltää myös käsityöllisiä työtapoja. Samoihin aikoihin alkukevästä 2010 tapasin Etelä-Pohjanmaan käsi- ja taideteollisuusyhdistyksen rehtorin Anne Honkalan (tarkempi esittely luvussa 2.5.1), joka ehdotti käsillä tekemisen yhdistämistä musiikilliseen ilmaisuun. Tästä lähti idea MusaKäsi -kokeilulle.

Tässä opinnäytetyössä esiteltävä MusaKäsi -kokeilu toteutettiin Etelä-Pohjanmaan Musiikkiopiston alaisuudessa. Kokeilu käsitti musiikin ja käsityön yhdistämistä musiikkileikkikoulussa, ja se toteutettiin Etelä-Pohjanmaan Musiikkiopiston Tanelinrannan opetuspisteen 6-vuotiaiden kantelemusiikkileikkikouluryhmässä syksyn 2010 aikana. Kokeilun yhteistyökumppanina toimi Etelä-Pohjanmaan käsi- ja taideteollisuusyhdistyksen Näppi-käsityökoulu.

MusaKäsi -kokeiluidean kypsymisen jälkeen kokeilun toteutus eteni suunnittelutyöllä. Suunnittelimme Anne Honkalan kanssa kokeilun pääpiirteet ja osittain kokeilun sisältöä jo kevään 2010 aikana. Kokeilun toteutusehdotus esitettiin Etelä-Pohjanmaan Musiikkiopiston rehtorille loppukevästä 2010. Ajatus siitä, että tulisin liittämään MusaKäsi -kokeilun omaan opinnäytetyöhöni, kypsyi myös tuolloin. Heti alkusyksystä 2010 tarkensimme kokeilun sisältöä, ja kokeilu ajoitettiin alkamaan syyskuun 2010 loppupuolelle. Samaan aikaan syksyllä 2010 kokeilun suunnittelun ja käynnistymisen kanssa hankin taustatietoa kokeilun teoriapohjaksi. Loppusyksystä keskityin pääasiassa kokeilun toteutukseen ja toteutuksen havainnointiin sekä sen raportointiin.

Kokeiluperiodin jälkeen tein sekä Anne Honkalalle, että kokeiluryhmäläisten lasten vanhemmille haastattelun. Samoihin aikoihin työstin MusaKäsi -kokeilun kuva- ja videointimateriaalia. Saatujen materiaalien ja teoriaosuuden työstäminen ja muokkaaminen jatkui aina kevääseen 2011 saakka.

Tavoitteenani on saada uusia kokemuksia ja näkökulmia lasten musiikillisen ilmaisuuden kehittämisen mahdollisuuksiin musiikkileikkikoulussa. Haluan myös laajentaa ja syventää omaa ammatillista osaamistani. Kokeilun pyrkimyksenä on MusaKäsi -toiminnan kautta havainnoida, miten musiikin ja käsitöiden yhdistäminen toiminnalliseksi kokonaisuudeksi onnistuu. Omien ennako-odotusteni ja ajatuksieni työstämien ja analysointi on myös ollut osa prosessia tässä kokeilussa: Miten koen käsitöiden yhdistämisen osaksi musiikkileikkikoulutuntien työmuotoa, ja miltä tällainen toimintamuoto itsestäni tuntuu? Tavoitteenani on havainnoida myös sitä, voisiko musiikin ja käsitöiden yhdistämisestä mahdollisesti luoda ihan uudenlainen toimintamuoto, kuten esimerkiksi "kuvismuskari" -toiminta, jota voisi hyödyntää osana musiikin varhaiskasvatusta. Yhtenä tarkoituksena on myös havainnoida, miten yhteistyö toisen taiteen ammattiosaajan, tässä tapauksessa, käsityönopeettajan kanssa toimii. Lasten osalta kokeilun tavoitteena on tarkkailla, miten lapset näyttäisivät suhtautuvan tällaiseen toimintatapaan. Ajatukseni on luoda lapsille myös valmiuksia mahdollisiin tuleviin soitinopintoihin, niin musiikillisten asioiden käsittelyyn, kuin käsityöllisen tekemisen ja tätä kautta hienomotorisen tekemisen avulla.

Työntantajani, Etelä-Pohjanmaan Musiikkiopiston toive kokeilulle on hakea verkostoitumisen avulla uudenlaista lähestymistapaa musiikin kokemiseen ja oppimiseen. Yhtenä ajatuksena on myös katsoa, kannattaako tällaista toimintamuotoa jatkossa tarjota musiikkiopiston musiikin varhaiskasvatuksen yhtenä toimintamuotona. Yhteistyökumppanini Anne Honkalan tavoite on halu laajentaa ja syventää omaa näkemystään taiteesta.

Tämän kokeilun myötä toivon, että käsitöiden ja käsillä tekemisen tuominen musiikkileikkikoulutunnille rikastuttaisi ja monipuolistaisi tunnin sisältöä sekä antaisi lapsille uusia kokemuksia ja elämyksiä. Francois Matarasso on tehnyt tutkimuksen (1997) osallistavasta taiteesta. Hänen kokeilunsa selkeänä tuloksena taidekokeiluihin osallistuneille aikuisille ja lapsille tehdystä kyselytutkimuksesta oli, että osallistuminen taiteen tekemiseen sai ihmiset voimaan paremmin ja tuntemaan itsensä

onnellisemmaksi ja terveemmäksi. Monet kokeiluun osallistuneista aktivoituivat itsenäisesti etsimään uusia kokemuksia ja tavoitteita elämälleen. Osallistuminen taiteen tekemisen prosessiin koettiin tärkeämmäksi kuin itse lopputuotos. (Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia 2010, 59). Toivon myös, että lasten valmiudet vastaanottaa uusia tietoja ja taitoja, niin musiikissa kuin muillakin alueilla, kehittyisivät tämän kokeilun myötä. Ajatuksena on myös, että MusaKäsi -kokeilu antaisi myös muille lasten parissa työskenteleville varhaiskasvattajille rohkeutta kokeilla ennakkoluulottomasti uusia tapoja yhdistää eri taideaineita toisiinsa.

Opinnäytetyöni etenee siten, että työn toisessa luvussa esittelen MusaKäsi -kokeilun lähtökohdat. Kolmannessa ja neljännessä luvussa on tarkempaa tietoa kokeiluryhmästä ja kokeilun suunnittelusta. Kokeilussa käytettävistä menetelmistä ja tarkastelutavasta on tietoa luvussa viisi, kokeilun toteutus ja sen seikkaperäinen havainnointi on kuudennessa luvussa. Seitsemännessä luvussa olen koostanut Anne Honkalan ja vanhempien palautteet kokeilusta. Kokeilun kulkua, palautteita ja omia ajatuksiani tuon esille tarkastelu ja pohdinta luvussa numero 8.

2 MusaKäsi -KOKEILUN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Taiteiden välinen integrointi

Taiteita voidaan yhdistellä monella eri tavalla. Puurulan (1998, 23) mukaan yhdistetty taiteen opetus voi olla monitaiteellista, poikkitaiteellista ja integroitua. Monitaiteellisessa opetuksessa eri aineista koostuva opettajaryhmä työskentelee yhteisen teeman parissa, kun taas poikkitaiteellista opetus on silloin, kun taiteen alojen opetus on sidottu yhteiseen päämäärään ja kaikkia taiteen keinoja käytetään erittelemättä oppiaineita toisistaan. Opetuksen vaativimmassa muodossa, integroidussa opetuksessa taiteiden väliset raja-aidat alkavat murtua. (Puurula 1998, 23).

Tähän opinnäytetyöhön sisältyvässä MusaKäsi -kokeilussa yhdistetään kahta eri taideainetta keskenään, joten seuraavassa hieman lähemmin määritelmää integrointi -sanasta.

Integraatio pohjautuu latinankieliseen sanaan *integratio*, joka tarkoittaa eheyttämistä, yhteen liittämistä ja yhtenäistämistä ja yhdistämistä, mikä tähtää osaltaan opetuksen eheyttämiseen ja sulautumiseen. (Puurula 1998, 15). Suppeammin integroinnilla tarkoitetaan eri oppiaineiden liittämistä toisiinsa. Tämä tarkoittaa aihekokonaisuuksien luomista, jolloin eri aineet lomittuvat toisiinsa ja tukevat toisiaan. Tässä ajatellaan yhdistettävien asioiden tukevan toisiaan ja siten myös opetettavaa asiaa, laajentavan näkemystä. Se tähtää siis toiminnan syvällisempään ja laajempaan ymmärrykseen, ja on hyvin lähellä eheyttävää opetusta ja kokonaisvaltaista oppimista. (Ruismäki 1998, 34).

Puurula käsittelee tekstissään myös Breslerin teoriaa integraatio käsitteestä. Breslerin tutkimustulosten mukaan todellisessa luokkatilanteessa on erotettavissa neljä erilaista integrointikäytäntöä: alistuva, tasaveroinen ja kognitiivinen tyyli, affektiivinen lähestymistapa sekä sosiaalinen integraatiotyyli. (Puurula 1998, 20). Alistavassa tyyliissä taiteet ovat lähinnä muiden oppiaineiden elävöittäjänä. Tasaveroinen, kognitiivinen tyyli vaatii hyvän laaja-alaisen osaamisen tai toisen taiteilijan, joka avustaa opettajaa työssään. Puurulan (1998, 21) mielestä tämä olisi suositeltavin tyyli taidekasvatuksessa. Tämän integrointitavan tyyli toteutunee tässä MusaKäsi -kokeilussa, koska kokeilutunnit

pidetään yhdessä toisen taiteenalan osaajan kanssa. Mielestäni myös affektiivinen tyyli toteutuu kokeilussa, koska affektiivisessa tyyliässä opettaja pyrkii vaikuttamaan oppilaiden tunnetilaan ja luovuuteen, esimerkiksi rentouttavan taustamusiikin avulla, antaen tilaa samalla oppilaiden luovuudelle. Sosiaalisen taidekasvatuksen integrointityyli toteutuu lähinnä tietyissä kaavamaisissa juhlatilaisuuksissa. (Puurula 1998, 21).

Varsinkin opinnäytetöiden yhteydessä on tehty erilaisia kokeiluja eri taideaineiden yhdistämisessä musiikkileikkikoulussa. Hellstèn on omassa opinnäytetyössään yhdistänyt musiikkileikkikouluun lastentanssia. Hänen mielestään musiikkiharrastus, johon jokin toinen taiteenlaji on integroitu, sopii tämänikäisille (kokeiluun osallistui 4 -vuotiaita musiikkileikkikoululaisia) lapsille. Hänen mielestään tanssimusiikkileikkikoulussa lapsi pääsee tutustumaan sekä musiikin että tanssin maailmaan. Hän toteaa tanssikasvatuksen tukevan hyvin musiikinopetusta ja musisoinnin tanssikasvatusta. (Hellstèn 2009, 37).

Samoin ajatuksin taideintegraatiota kuvaa myös Mansikkakorpi omassa opinnäytetyössään tehtyä "Taidemuskari" kokeilua. Hän yhdisti kokeilussa musiikkiin kuvataidetta, sanataidetta, tanssia ja musiikkiliikuntaa sekä teatteria ja draamaa. Hän toteaa taideintegraation parhaimmillaan auttavan musiikillisten tavoitteiden saavuttamisessa, luovan esteettisiä elämyksiä musiikin ja muiden taidelajien kautta sekä monipuolistavan opetusta. Hän toteaa myös, että taideintegraation mahdollisuus varhaisiän musiikinopetuksessa on tarjota elämyksiä ja kokemuksia eri aistien ja taideaineiden kautta. Samaa asiaa voidaan työstää monin eri tavoin ja eri taidelajien kautta. Hänen mielestään taideintegraation mahdollisuudet liittyvät myös yksilöllisyyden huomioimiseen, sillä taideintegraation avulla opetuksessa tarjotaan erilaisia kanavia oppia uutta sekä ilmaista itseään." (Mansikkakorpi 2009, 49).

Nämä edellä esitellyt opinnäytetyöt tukevat Ruismäen näkemystä integraatiosta. Hänen mielestään integraation avulla päästään selkeisiin oppimiskokonaisuuksiin, mikä tukee aihekokonaisuuksien ymmärtämistä. Tällöin ei erotella eri oppiaineita, jolloin oppiminen vahvistuu, elämyksellisyys toteutuu, ilo ja hauskuus näkyvät. Integrointi tukee myös ihmisen kokonaisvaltaista kehitystä korostaen kokemuksen ja elämyksen merkitystä oppimisessa ja antaa tilaa luoville tulkinnoille. (Ruismäki 1998, 41). Tässä MusaKäsi -kokeilussa olemme pyrkineet yhdistämään musiikillisia ja käsityön työtapoja siten, että ne nivoutuisivat saumattomasti toisiinsa. Esimerkiksi "tuuli" -teemaa käsitellessä

olemme keskustelleet tuulesta, tehneet tuulta, tuulen ääntä, liikkuneet tuulen mukana, laulaneet ja soittaneet. Tuulen musiikillisen työstämisen lomassa olemme sitten tehneet käsityön osuuksia. Näin olemme pyrkineet antamaan lapsille mahdollisimman monipuolisen ja elämyksellisen kokemuksen. Tämän ajatuksen taustalla on ollut myös antaa jokaiselle lapselle mahdollisuus kokea asioita yksilöllisesti.

2.2 Moniaistisuus ja kokonaisvaltaisuus

Ihminen hahmottaa maailmaa aistiensa välityksellä, ja taidekasvatuksessa onkin keskeistä monien aistihavaintojen harjoittaminen. *Moniaistisuudella* ymmärretään yleensä monen aistin samanaikaista työskentelyä rinnakkain toisiaan tukien. Daniel Colemanin mukaan taidekasvatus tulisi aloittaa jo hyvin varhain, koska taiteellisessa tekemisestä saatu kokemus on sidoksissa aivojen eri lohkojen kehittymiseen, mikä osaltaan taas vaikuttaa lapsen tunneällyn kehittymiseen. (Grönholm 1998, 5). Aivomme ohjaavat kaikkia kehomme ja mieleemme toimintoja. Tieto aivoihin kulkeutuu aistien ja aistimusten kautta, kuten äänen värähtely, kosketus iholla, haju ja lihasten liike. Nämä ovat energian muotoja, jotka stimuloivat tai aktivoivat hermosoluja ja käynnistävät hermoston toimintoja. Integraatio taas tässä yhteydessä tarkoittaa yhteen liittämistä tai osien kokoamista yhteen, ja aistitiedon jäsentämistä käyttöä varten kutsutaan sensoriseksi integraatioksi. (Ayres 2008, 27 – 29.)

Aistitoiminnoissa tapahtuu syntymän jälkeen ensimmäisten kuuden kuukauden aikana valtavaa kehitystä. Aistien kehittyminen vastaanottamaan ärsykyitä yhteistyössä saa aikaan sen, että lapsi saa ympäristöstään yhä monipuolisempaa informaatiota. Aistielin muuttaa vastaanottamansa ärsykyteen impulsseiksi, jotka kulkevat hermoratoja pitkin aivoihin. Pienten lasten tapa aistia ympäröivä todellisuus emotionaalisesti tässä ja nyt aiheuttaa sen, että hän kokee maailman hyvin hajanaiseksi, aistimukset eivät liity toisiinsa. Tällaiselle lapsen aistimiselle on ominaista avoimuus vaikutelmien vastaanottamiseen ja kokemiseen. (Lehtinen, Haapala & Dahlström 1993, 10) Ennen seitsemättä ikävuotta lapsen aivot ovat ensisijaisesti aistimuksia käsittelevä kone, sillä ne saavat runsain mitoin aistimuksia ja muodostavat aistimuksista merkityksiä. Lapsi ei ajattele aistimuksia abstraktilla tasolla, vaan häntä viehättävät aistikokemukset ja kehon liikuttaminen niiden mukaisesti. Tässä kohdassa toimintareaktiot tapahtuvat enemmänkin lihaksissa, eli ne ovat enemmän motorisia kuin älyllisiä. (Ayres 2008, 33).

Taiteen kokemisessa ja tuottamisessa kokemuksen subjektiivisuus on luonnollista ja siihen pyritään, todellisuus ilmenee eri ihmisillä eri tavoin. Anttilan mukaan (1998) monet taiteet ovat luonteeltaan kehollisia, kuten musiikki, kuvataide, käsityötaide, draama ja tanssi. Hänen mukaansa taidekasvatus, joka perustuu keholliseen, subjektiiviseen kokemisen tapaan on arvokas osa ihmisen kasvua ja elämää. (Anttila 1998, 85). Edelleen hän toteaa, että kehollista tietämistä on vaikea hahmottaa ja käsitteellistää, koska kehollisuuden sanallistaminen on vaikeaa. Kehollisen kokeminen kasvuiässä vaikuttaa myös yksilön minäkuvaan ja itsetuntoon ratkaisevasti. (Anttila 1998, 85 – 86). Virkkala ja Suojala ovat todenneet, että toiminnallisuuteen liittyy oleellisesti kokeellisuus ja kokemuksellisuus. Osa opituista asioista jää eloon vain elämyksinä ja mielikuvina. (Virkkala & Suojala 1998, 120). Taiteen avulla on mahdollisuus lapsenomaiseen kokemisen ja tulkitsemisen tapaan, jossa kokonaisvaltaiset keholliset aistimaailman ja subjektiiviset tajunnalliset tulkinnat ovat keskenään vuorovaikutuksessa, jolloin ulkoinen ja sisäinen todellisuus sulautuvat toisiinsa. Tietoisien ja tiedostamattoman vuoropuhelu muovaa ja rikastuttaa tulkintaamme todellisuudesta. (Anttila 1998, 87).

Moniaistisuus ja kokonaisvaltaisuus ovat olleet tärkeitä lähtökohtia, kun olemme suunnitelleet MusaKäsi -kokeilutunteja. Kuten jo edellä mainitsin, olemme pyrkineet käsittelemään kutakin teemaa mahdollisimman monipuolisesti muun muassa musiikin, laulun, lorun, liikkeen, soiton ja kädentaidollisen tekemisen kautta. Olemme pyrkineet tuottamaan aistiärsyksiä siten, että mahdollisimman moni aisti työskentelisi samanaikaisesti antaen lapsille mahdollisuuden jäsentää asioita itselle luontevimmalla tavalla.

2.3 Alle kouluikäisten lasten hienomotoriikka

Hienomotoriikalla tarkoitetaan liikkeitä, joita tehdään pienillä lihaksilla, esimerkiksi suun seudulla, silmissä ja käsissä, jolloin liikkeen suoritus on todella tarkkaa (Kivelä-Taskinen 2008, 25). Kehityksen seuraaminen on tärkeää, koska hienomotorisia taitoja tullaan tarvitsemaan mentäessä kouluun. Tässä iässä käden ja silmän yhteistyö paranee ja visuaalinen havaintokyky kehittyy (Jarasto & Sinervo 2000, 63). Myös monet esikouluikäisistä musiikkileikkikoululaisista kanteleen- ja nokkahuilun soittajista pyrkivät musiikkiopistoon instrumenttiopintoja aloittamaan. Musiikkioppilaitosten pääsykokeissa

kiinnitetään esikouluikäisten lasten musiikillisten taitojen lisäksi huomiota myös käden ja silmän yhteistyöhön.

Hermo-lihasjärjestelmän, luuston ja lihaksiston kehityksellä on suuri vaikutus niin motoriseen kuin hienomotoriseenkin kehitykseen. Kehityssuunta etenee päästä jalkoihin ja keskustasta ääreisosiin. Käden toimintojen eli hienomotoriikan kehityksen perättäiset vaiheet alkavat tarttumisrefleksistä ja etenevät kykyyn kirjoittaa. (Karvonen 2000, 35). Hienomotoriikan lisäksi tuntoaisti liittyy ehkä kaikkein selvimmin ihmisen omaan toimintaan. Tuntoaistimukset edellyttävät kehon tai sen osien aktiivista liikettä. Ihminen saa tietoa esineestä ja sen ominaisuuksista tuntoaistin avulla esineeseen tarttuvien ja sitä tunnustelevien liikkeiden välityksellä. Tässä välittyvä tieto on ensisijaisesti esineen laadullisia ominaisuuksia, kuten koko, muoto rakenne, pinta ja koostumus. (Lehtinen, Haapala & Dahlström 1993, 11).

Karvonen on laatinut hienomotoristen taitojen arviointilomakkeen esikouluikäisille lapsille. Arviointilomake on tarkoitettu avuksi päiväkotihenkilöstölle, jossa se on apuna arvioitaessa esikouluikäisten hienomotorisia taitoja. Lomakkeessa keskitytään hienomotoriikan taitoihin muutamalla eri käden ja silmän yhteistyötä vaativalla suorituksella. Paperin *leikkaamisessa* kiinnitetään huomio saksien käyttöön ja sormien näppäryyteen. *Kirjoittamisessa* kiinnitetään huomio kynäotteeseen, kirjoituksen suuntaan ja kirjainten tekosuuntaan, ranneliikkeeseen ja sorminäppäryyteen. *Sormitehtävässä* muut sormet käyvät vuorollaan koskettamassa peukaloa ja *liikkuvan esineen seuraamisessa* arvioidaan lapsen kykyä pitää silmät samassa kohteessa ja seurata liikettä, mitä esimerkiksi lukeminen edellyttää. (Karvonen 2000, 55 – 59). Vaikka tässä työssä toteutettavassa MusaKäsi -kokeilussa lasten hienomotoriikka on erittäin tärkeänä osana, lähtökohtana ei ole kuitenkaan ollut mitata lasten hienomotoriikan kehittymistä. Lasten hienomotoriikka on silti tässä erittäin tärkeässä osassa, koska kaikki käsityöllinen tekeminen vaatii hienomotorisia taitoja. MusaKäsi -kokeilussa hienomotoristen taitojen työstäminen tuli esille varsinkin kaikenlaisen kädentaidollisen tekemisen muodossa. Lapset muun muassa vasaroivat, maalasivat, kierittivät nauhaa ja työstivät rautalankaa monella eri tavalla.

2.4 Lapsen itsetunto

Lasten kaikenlainen tekeminen ja touhuaminen, ja siitä saatu palaute vaikuttaa lasten itsetunnon kehittymiseen. Seuraavassa osiossa kerron lasten itsetunnon kehittymisestä hieman tarkemmin.

Itsetunto määritellään kirjallisuudessa yksilön henkilökohtaisena arviona onnistumisestaan, kyvyistään ja omasta arvostaan. Itsetuntoa käytetään myös laajemmassa ymmärryksessä, jolloin sen katsotaan sisältävän kolme osa-aluetta: *itsetietoisuuden*, joka on neutraalia itsensä havaitsemista, *itsetuntemuksen*, joka kuvaa yksilön tietoisuutta heikkouksistaan ja vahvuuksistaan sekä *itsearvostuksen*, eli miten arvokkaana yksilö itseään pitää. (Aho 1996, 10).

Lapsen itsetunto kehittyy 5 – 12 vuoden iässä muiden hyväksynnän kautta (Aho 1996, 28). Lapselle tärkeiltä aikuisilta, opettajilta ja kavereiltakin sanoin, elein ja käytöksellä saatu myönteinen palaute on erittäin arvokasta jokaisen lapsen itsetunnolle. Kun lapsi kokee olevansa hyväksytty, rakastettu ja kunnioitettu omana itsenään, hänellä on mahdollisuudet kehittyä hyvään suuntaan. Tällä tavoin kehittyvällä terveellä itsetunnolla on myös voimakas vaikutus oppimiseen, kun taas liiallinen itsetunto saattaa haitata sitä. (Autio 2001, 35 – 36.) Myös itsekritiikki alkaa kehittyä tässä ikävaiheessa. Lapsi pyrkii saamaan aikuisilta ja muilta lapsilta palautetta työstään. Tarkkailemalla ja jäljittelemällä toisia lapsia, lapsi kerää kokemuksia osaamisestaan. Ihmiselle on oleellista itseluottamuksen ja turvallisuuden tunteen takia tuntea kuuluvansa johonkin ryhmään. Erityisesti lapsen itsetunnolle on tärkeää, että ryhmä on sellainen, jossa on samanikäisiä lapsia. Ryhmässä lapsi vertaa itseään muihin ryhmäläisiin eli ikätovereihinsa, ja on näin mahdollisuus löytää itsestään uusia asioita, tunteita ja kykyjä. (Jarasto & Sinervo 2000, 159, 163). Heikon itsetunnon omaavan lapsen ensireaktio suorituksiin on yleensä ”en osaa” tai ”tämä on liian vaikea minulle”. Hän ei myöskään mielellään vapaaehtoisesti ilmaise mielipiteitään ja on erittäin altis ulkoiselle palautteelle. Toisaalta epävarma haluaisi saada positiivista palautetta ja uskoa itseensä, mutta toisaalta hän pystyy hyväksymään ja omaksumaan vain sen informaation, joka on sopusoinnussa hänen oman käsityksensä kanssa. Hän ei myöskään mielellään ilmaise tunteitaan, koska pelkää hylkäämistä ja nöyryytystä. (Aho 1996, 22 – 25).

Vertaisryhmässä tekeminen ja kokeminen ovat lapselle tärkeitä asioita. MusaKäsi - kokeiluryhmä on ryhmä, mikä on toiminut jokseenkin samalla kokoonpanolla jo 3 – 4 - vuotta. Lapset ovat toisilleen tuttuja, ja mielestäni he kokevat olonsa turvalliseksi tässä ryhmässä, ja pystyvät mielestäni aidosti tuomaan esille omia mielipiteitään. Pyrimme saamaan tunneille hyväksyvän ja kannustavan ilmapiirin. Teimme kokeilussa monia eri kädentaidollisia pieniä asioita, jotka olivat osana jotain suurempaa kokonaisuutta. Lapset olivat aidosti innostuneita tekemisistään ja osaamisestaan jokaisen pienenkin konkreettisen asian valmistuttua. Esimerkiksi tuulikellon koristeeksi tehty ”peikkopoika” sai aikaan valmistuttuaan todella aidosti riemastuneen ja innostuneen vastaanoton.

2.5 Käsityökasvatus

MusaKäsi -kokeilun tärkeänä toisena osa-alueena on käsityökasvatus, josta seuraavassa osiossa hieman enemmän.

Käsityökasvatuksen tavoitteita yleisesti ovat muun muassa tekemisen ilon tuottaminen, käsien taidon kehittäminen, oivaltamisen ja ajattelun herättäminen sekä omien taitojen ja kehon ääri rajojen tutkiskelu. Keskeistä on, että lapselle muodostuu ”minä osaan” -kokemuksia, jotka ovat osaltaan merkittäviä oppimisen ja onnistumisen kannalta. (Karppinen 2009, 56.) Tärkeää käsityökasvatuksessa on se, että saa tehdä, tutkia ja kokeilla sekä kokea onnistumisen iloa. Tärkeintä ei ole aina se, että toiminnan tuloksena syntyy jokin tuote, vaan ilo voi löytyä jo pelkästään toiminnasta itsestään, jossa voi omilla käsillä tehdä jotain. (Karppinen 2009, 57.)

2.5.1 Näppi-käsityökoulu

Tässä kokeilussa tein yhteistyötä Etelä-Pohjanmaan käsi- ja taideteollisuusyhdistyksen Näppi-käsityökoulun ja Näppi-käsityökoulun rehtorin Anne Honkalan kanssa. Anne Honkala toimii sekä aikuisten että lasten kanssa erilaisissa käsityön projekteissa ja on koulutukseltaan tekstiiliartenomi ja on myös suorittanut pedagogiset opinnot. Näppi-käsityökoulu sai Opetusministeriön järjestämisluvan vuonna 2008 ja sen toiminta perustuu käsityön taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelmaan. Tämä opetussuunnitelma perustuu valtakunnalliseen visuaalisten taiteiden opetussuunnitelman perusteisiin, jonka Opetushallitus on vahvistanut 6.8.2002. Näppi-käsityökoulun opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille mahdollisuus opiskella

pitkäjänteisesti omien taipumusten ja kiinnostuksen mukaisesti kansallista käsityökulttuuria. (Etelä-Pohjanmaan käsi- ja taideteollisuus ry, 2)

Näppi-käsityökoulun arvot perustuvat luovuudelle, yksilöllisyyden arvostamiselle ja käsitöille. Arvoperustan taustalla on eteläpohjalaisuus, suomalaisuus ja kansainvälisyys. Luovuus, esteettisyys, kauneus sekä tietenkin käsillä tekemisen ilo ja hyvä olo ovat tekemisen taustalla. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilaan henkistä kasvua ja persoonallisuuden eheytymistä sekä kehittymistä arvostelukykyiseksi ja ajattelevaksi ihmiseksi. Se pyrkii ohjaamaan oppilasta tiedostamaan itselleen merkityksellisiä elämän sisältöjä ja ilmaisemaan niitä visuaalisin keinoin. (Etelä-Pohjanmaan käsi- ja taideteollisuus ry, 3)

Näppi-käsityökoulun oppimiskäsitys perustuu opetukselle, joka tukee oppilaan taiteellista oppimista siten, että oppilas oppii yhdistämään kokemuksensa käsitteelliseen ajatteluun ja ymmärtää kokemusten ja käsitteellistämisen vuorovaikutuksellisuuden. Taiteellinen oppiminen muodostuu oppilaan havainnoista, tunteista, ajatuksista, tiedoista, ilmaisusta sekä taidoista. Tällaisen työskentelyn tavoitteena onkin, että oppilas oivaltaa ajattelun, tiedon soveltamisen ja tekemisen tapahtuvan yhtä aikaa. Tutkivassa ja toiminnallisessa oppimisessa uuden oppimisen pohjalla ovat oppilaan aiemmat tiedot, taidot ja elämysmaailmat. Keskeisinä työtapoina ovat havainnointi, itse tekeminen ja leikki. (Etelä-Pohjanmaan käsi ja taideteollisuus ry, 4)

Näppi-käsityökoulussa opetus jakautuu kolmeen osa-alueeseen. Tekstiilin ja vaatetuksen suunnittelu ja valmistus käsittää opetuksesta puolet. Tekniikkoina käytetään mm. kankaanpainamista, huovutusta, kirjontaa, virkkausta, kudontaa, ompelua ja erilaisia värjäyksiä. Neljännes opetuksesta on esinesuunnittelua, esineiden valmistusta ja perinteen taitamista, joiden tekniikkoina ovat mm. mosaiikki, nikkarointi, paperimassatyöt, kirjansidonta, metallilankatyöt ja pläkkityöt. Toinen neljännes on ympäristön suunnittelua ja rakentamista, jonka lähtökohtana on ympäristö edellä mainittuja tekniikoita soveltaen. Tuotokset voivat tulla osaksi ympäristöä, kuten esimerkiksi neulegraffitit, linnunpönttö tai tuuliviiri. Näppi-käsityökoulun tavoitteena on, että oppilaat oppivat tekniikat ja pystyvät soveltamaan ja yhdistämään niitä ja ilmaisemaan itseään niiden kautta töissään.

Koska MusaKäsi -kokeilun toteutus lähti musiikkileikkikoulun kanteleensoitonopetuksen tavoitteista käsin ja käsityön osuus kokeilutunneilla oli enemmänkin monipuolistaa ja täydentää musiikin kokemista konkreettisesti, emme pyrkineet saavuttamaan Näppi käsityökoulun käsityön taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän tavoitteita. Tästä johtuen tämän kokeilun yhteydessä tehdyistä käsityöosuuksista puhumme käsityönä emmekä käsityön taiteen tekemisenä. Tämän kirjallisen työn kuudennessa luvussa tulee konkreettisesti esille, mitä kädentaidollisia asioita olemme MusaKäsi -ryhmän kanssa tehneet.

2.5.2 Musiikki ja käsityö yhdessä

MusaKäsi -kokeilun lähtöajatuksena oli yhdistää musiikkia ja käsitöitä kokonaisuudeksi. Tutustuessani lähdemateriaaliin en kuitenkaan löytänyt juurikaan viitteitä, että musiikkia ja käsitöitä olisi systemaattisemmin yhdistetty toisiinsa. Erilaisia kursseja ja periodikokeiluja löytyi, joiden tuotoksia sitten käytettiin esityksessä. Esimerkiksi Damm (2006) kertoo artikkelissaan Yhdysvalloissa tehdyssä kokeiluperiodista, jossa kaksi korkeakoulun opettajaa ja peruskoulun opettajaa toteuttivat kahdeksan viikkoa kestävä kokeilun, jossa yhdistettiin alkuperäisamerikkalaista musiikkia, taidetta ja kulttuuria. Kokeilun tunnit koostuivat musiikin tekemisestä ja taiteen luomisesta käyttämällä monikulttuurista lähestymistapaa. Kokeilu toteutettiin korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa, jotka sitten periodin päätteeksi pitivät esityksiä peruskoululaisille. Vaikkakaan suoranaisia viittauksia musiikin ja käsitöiden systemaattiseen yhdistämiseen ei löytynyt, niin Suomessa kuin ulkomaillakin kiinnitetään yleisesti erityistä huomiota lasten kokemukselliseen ja moniaistiseen kasvatukseen. Esimerkiksi Japanissa lastentarhaikäisten kasvatuksessa ilmaisulliset painopisteet ovat taiteessa, johon sisältyy musiikkia, liikettä, taidetta ja käsitöitä (Mori 1996, 31).

Musiikin hyvää tekevä vaikutus on jo yleisesti tiedossa. Ruokonen (2009, 22) onkin todennut, että musiikkikasvatuksessa annetaan lapselle mahdollisuus musiikillisiin elämyksiin sekä itseilmaisun, onnistumisen ja oppimisen kokemuksiin, jossa musiikki on leikin ja fantasian tilana erilaisille tunnekokemuksille ja ajatteluprosesseille. Hänen mukaansa musiikillinen oppimisympäristö tukee lapsen kokonaiskehitystä sekä edistää lapsen oppimisedellytyksiä. Karppinen (2009, 58) toteaa kädentaitojen olevan ajattelun avain, johon tarvitaan kädentaitoihin liittyvien tiedollisten ja käytännöllisten taitojen

kehittämistä sekä aistimisen kehittämistä, hienomotoristen ja psykomotoristen taitojen että sosioemotionaalisen osa-alueen kehittämistä. Hänen mukaansa kädentaitojen harjaannuttaminen kehittää lisäksi luovuutta, keskittymiskykyä ja pitkäjännitteisyyttä sekä antaa tekijälleen onnistumisen kokemuksia ja iloa.

Huotilainen ja Putkinen ovat todenneet artikkelissaan musiikki-instrumentin käsittelyn vaativan runsaasti hienomotorisia taitoja samalla, kun se myös kehittää niitä. Tunto- ja motoristen taitojen laajentuminen merkitsee hienomotoristen valmiuksien yleistä kasvua, mikä hyödyttää lasta ja hänen kykyään oppia uusia asioita muutenkin kuin soittamiseen liittyvässä toiminnassa. (Huotilainen & Putkinen 2008, 213.) Sekä heidän, että Ruokosen ja Karppisen toteamusten perusteella voisi olettaa, että musiikin ja käsitöiden yhdistäminen kokonaisuudeksi tuottaisi tekijälleen positiivisia kokemuksia. Musiikin ja käsitöiden tekeminen ja tätä kautta asioiden kokeminen edistää niin oppimista, ajattelua kuin kaikenlaista kokonaisvaltaista kehittymistä pois sulkematta onnistumisen, luovuuden ja itseilmaisun kokemuksia. Voisi olettaa myös edellä esitettyjen seikkojen perusteella, että tämä antaisi valmiuksia ja edesauttaisi esimerkiksi tulevaisuuden soitinopinnoissa itseilmaisun, eläytymisen, itsetunnon, kaikenlaisen hahmottamisen ja soittoteknisten asioiden parissa.

2.6 Opettajien yhteistyö

Jo 1980-luvulta lähtien varhaiskasvatuksessa on rakennettu yhteistyötä sekä kasvatus- ja ilmaisuaineiden välillä. Taustalla jo tuolloin on ollut ajatus alle kouluikäisen lapsen kokonaisvaltaisuudesta, ajatus että lapsen kehitystä tuetaan parhaiten eri aineiden keskinäisellä yhteistoiminnalla. (Virkkala & Suojala 1998, 109). Vaikka jo tuolloin on noussut esille ajatus opettajien välisestä yhteistyöstä, musiikkioppilaitoksissa ajatusta ei juurikaan toteuteta. Syynä tähän lienee opetuksen kalleus: Mitä enemmän opettajia, sitä kalliimpaa opetus on.

Virkkala ja Suojala tarkastelevat artikkelissaan (1998, 119) kahdentasoista asiantuntija - integrointia. Keskeistä kahden tai useamman aineen tasavertaisessa integroinnissa on kouluttajien oman ainealueen asiantuntemuksen tasapuolinen hyödyntäminen. Tässä on tärkeää, että kokemuksellisuus ja elämyksellisyys ovat yhteisen työskentelyn pohjana. Toinen linja yhteistyössä on kunkin taito- tai taiteenalan ilmaisukielen purkaminen yksittäisiksi elementeiksi, joita voidaan sitten tarkastella sekä erillisinä että yhteisinä

tekijöinä. Elementtien purkaminen mahdollistaa edelleen sen, että prosessissa voidaan suunnata huomio kulloinkin oleellisiin tekijöihin. (Virkkala & Suojala 1998, 119). Ennako-oletuksena Musakäsi -kokeilussa on, että musiikin ja käsitöiden yhdistäminen luonnistuu parhaiten teemallisella tasolla siten, että käsitöiden aiheet mukailevat musiikin teemoja ja aiheita. Olettaisin, että musiikin sisällöllisiä tavoitteita on vaikeampi yhdistää käsitöihin, ehkäpä kumminkin muotorakenteet ja voimakkuusvaihtelut, ja rytmiikka onnistuu, ainakin jollakin tasolla. Oletan myös, että toiminnalliseksi kokonaisuudeksi musiikin ja käsityön saa suunnittelemalla tunnin kokonaisuuden pienempiin osiin. Tässä täytyy olla tietoinen niin musiikin kuin käsitöiden eri työvaiheista, jotta saisi sitten yhdistettyä ne yhteen toimivaksi toiminnallisiksi kokonaisuuksiksi.

Toivonen (2005) on tehnyt opinnäytetyön koskien opettajien yhteistyötä. Tässä työssä yhteistyö tapahtui saman alan opettajien kesken. Tutkimuksessa tuli esille, että yhteisopetus koettiin sekä opettajien että oppilaiden keskuudessa mielekkääksi. Kokeilussa olleiden opettajien mielestä opettaminen yhdessä oli mukavaa, koska vastuu opettamisesta jakautui muiden kesken. Opettajat kokivat myös saavansa tukea toisilta opettajilta opetustilanteissa ja suunnittelussa. Kokeilun edetessä opettajien yhteistyö näytti nivoutuvan tiiviimmin yhteen ja opettajat ikään kuin täydensivät opetustilanteessa toinen toisiaan. (Toivonen 2005, 40).

Integroinnin haittoja ei juurikaan nimetä. Yleensä eri aineiden integroiminen aiheuttaa opettajalle lisää työtä niin tunnin toteutuksessa kuin etukäteissuunnittelussa. Vaarana on kokemuksen ja sisältöjen pinnallistuminen opetettavan yhden aineen näkökulmasta. (Ruismäki 1998, 42). Osa Toivosen (2005) opinnäytetyöhön tehdyssä kokeilussa olleista opettajista kokivat yhteisopetuksen jossain määrin ongelmalliseksi lähinnä, koska opettajien keskinäinen rooli tunnilla ei aina ollut selkeä. Hän tekeekin yhteenvedon, että tällaisten tilanteiden välttämiseksi olisi ollut syytä etukäteen sopia opetuksen vastualueet ja vetovuorot. Opettajien mielestä yhdessä opettaminen olisi toiminut paremmin, jos tunnit olisi suunniteltu yhdessä huolellisemmin, jolloin tunnista olisi saatu selkeämpi ja monipuolisempi kokonaisuus. (Toivonen 2005, 44).

Olemme työstäneet suunnittelun pääpiirteittäin yhdessä Anne Honkalan kanssa. Kokeilussa Annen rooli on ollut vastata täysin käsityöosuudesta. Olemme yhdessä miettineet, mitä tulisimme tekemään kokeilutunneilla, mitä käsityöllisiä vaiheita

kuhunkin tuntiin kuuluisi ja olemme yhdessä miettineet myös tunnin teemojen aiheita. Anne on vastannut täysin kaikesta käsityöosuuden materiaalien hankkimisesta ja materiaalien tuomisesta kokeilutunnille, sekä käsityöosuuden ohjaamisesta kokeilutunnilla. Minun osuuteni kokeilutunnista on ollut vastata tunnin kulun suunnittelusta ja tunnin musiikillisen osuuden toteutuksesta. Tuntien suunnittelemista ohjaa oleellisesti se, että kokeiluryhmä on aloittava kanteleryhmä. Kun esittelin kokeilua vanhemmille, kerroin, että ryhmässä toteutetaan kanteleensoiton "tavoitteita", joten itsestä tuntuu, että jokaisella tunnilla kokeilusta huolimatta tulisi kannelta soittaa ja mennä soitossa myös eteenpäin.

3 MusaKäsi -KOKEILURYHMÄ

MusaKäsi -kokeilu toteutettiin Etelä-Pohjanmaan Musiikkiopiston Tanelinrannan opetuspisteen kantelemusiikkileikkikoulun esikouluikäisten ryhmässä, joten seuraavassa hieman taustoja ryhmän toimintatapaan.

3.1 Kantelemusiikkileikkikoulu Etelä-Pohjanmaan Musiikkiopistossa

Etelä-Pohjanmaan Musiikkiopiston Tanelinrannan opetuspisteen esikouluikäisten musiikkikasvatus annetaan joko kanteleensoiton- tai nokkahuilunsoiton musiikkileikkikouluryhmässä. Ennen esikouluikää lapset ovat olleet tavallisessa musiikkileikkikouluryhmässä. 0 - 2 -vuotiaiden musiikkileikkikouluryhmät ovat perheryhmiä, 3 - 5 -vuotiaiden ryhmät ovat musiikkileikkiryhmiä, esikouluikäiset ovat soittomusiikkileikkikouluryhmässä ja koululaiset ovat soitinvalmennusryhmässä. Esikouluun mentäessä lapset voivat valita soittimeksi musiikkileikkikouluun joko 5-kielisen kanteleen tai nokkahuilun. Kanteleen tai nokkahuilun soittoa voi sitten jatkaa musiikin varhaiskasvatuksen puitteissa aina koulun neljännen luokan kevääseen saakka.

Kanteleensoiton esikouluikäisten musiikkileikkikoulutunneilla kulkevat mukana edelleen aikaisempien vuosien musiikilliset sisällöt ja tavoitteet. Aikaisemmin käsiteltyjä asioita syvennetään nyt kanteleen soiton avulla. Ensimmäisenä vuonna tutustutaan kanteleeseen oman laulun säestyssoittimena ja lukuvuoden aikana opitaan perussoinnut I, IV ja V duurissa ja mollissa. Vähitellen kanteleen soitto monipuolistuu ja siirrytään myös näppäilemään tuttuja melodioita. Kokeiluryhmän kokeilutunnit on suunniteltu siten, että tunti etenee MusaKäsi -kokeilun lisäksi kanteleensoiton ehdoilla. Pääasiassa tunnilla käsiteltävät musiikilliset sisällöt liittyvät kanteleensoittoon.

3.2 MusaKäsi -kokeiluryhmän esittely

Kokeiluryhmään osallistui Etelä-Pohjanmaan Musiikkiopiston Tanelinrannan opetuspisteen kantelemusiikkileikkikoulun 6-vuotiaiden ryhmä. Ryhmä valikoitui lähinnä sillä perusteella, mikä kummallekin kokeiluun osallistuvalla opettajalle oli mahdollista toteuttaa muiden työaikataulujen puitteissa. Tämä kyseinen ryhmä toteutti myös AMK -tutkintooni liittyvän kokeilun musiikin ja kuvallisen ilmaisun parissa syksyllä 2009.

Ryhmään kuului 10 musiikkileikkikoululaista, 9 tyttöä ja yksi poika. Ryhmäläiset olivat yhtä tyttöä lukuun ottamatta kaikki jatkavia musiikkileikkikoululaisia. Suurin osa ryhmäläisistä oli ollut musiikkileikkikoulussa kahdesta neljään vuotta. Tämä ryhmä oli kantelemusiikkileikkikouluryhmä, mikä tarkoittaa sitä, että musiikkileikkikoulutunteihin kuuluu olennaisena osana 5 -kielisen kanteleen soitto. Myös kokeiluryhmässä käsiteltäviä musiikillisia asioita työestetään tunnilla kanteleensoiton avulla. Kanteleen soitto oli aloitettu jo syksyn alussa ja jokainen musiikkileikkikoululainen oli ostanut itselleen oman kanteleen. Ennen kokeilua olimme jo hieman ehtineet tutustua kanteleeseen, mutta olemme vielä melko alkutaipaleella kanteleensoiton tiellä.

Kuva 1 ja 2: MusaKäsi -kokeiluryhmä

3.3 MusaKäsi -kokeilun esittely kokeiluryhmän vanhemmille

Kerroin MusaKäsi -kokeilusta kokeiluryhmän vanhemmille heti syksyn 2010 ensimmäisellä kokoontumiskerralla (Liite 1). Kerroin tehtävästä kokeilusta ja kokeilun sisällöstä pääpiirteittäin sekä kerroin, mihin yhteyteen kokeilu kuuluu. Pyysin myös vanhempia harkitsemaan lastensa osallistumista kokeiluun ja kertomaan mahdollisesta osallistumisesta alustavasti suullisesti seuraavalla kerralla.

Vanhemmat tuntuivat olevan kiinnostuneita kokeilun ideasta ja muutama ilmaisikin jo heti, että kokeilu vaikuttaa mielenkiintoiselta. Vanhempia askarruttava asia tuolloin oli lähinnä kokeilun ajankohta. Kokeiluryhmä kokoontui torstai iltaisin normaalisti 18.30 - 19.15, mutta kokeilukerroilla tunti tulisi kestämään aina klo 20.00 saakka. Lasten vanhemmat olivat lähinnä huolissaan lastensa jaksamisesta pidennetyllä musiikkileikkikoulutunnilla, kokoontumisen venymisestä illalla kello kahdeksaan saakka sekä kokeilun aiheuttamasta kotona tapahtuvista iltatoimien myöhäisestä ajankohdasta. Seuraavalla kerralla pyysin kirjallisesti kaikkien suostumuksen kokeiluun ja suullisesti luvan kokeilun valokuvaamiseen ja videointiin. Kaikki kokeiluryhmän jäsenet suostuivat aikataulullisista epäilyistä huolimatta osallisiksi kokeiluun, sekä kaikki antoivat luvan kokeilun kuvaamiseen.

Ennen kokeilun alkamista keskustelimme vanhempien kanssa tunnin rakenteesta, tulisiko tunnille mahdollisesti ottaa pieni eväspala tai juoma. Päätimme kuitenkin kokeilla ensimmäisen kokeilukerran siten, että tunti pidettäisiin ilman välipalataukoa ja katsoa sen jälkeen, miten lapset jaksaisivat pidennetyn musiikkileikkikoulutunnin. Ensimmäisen kokeilukerran jälkeen totesimme, että lapset jaksivat koko pitkän tunnin hyvin, päätimme, että loput tunnit pidettäisiin samalla tavalla ilman taukoja ja välipaloja.

4 MusaKäsi -KOKEILUN SUUNNITTELU

4.1 Opettajien yhteinen suunnittelutyö

MusaKäsi -kokeilun suunnittelu käynnistyi aikaisin kevättälvella 2010 ajatuksesta, että: "Tehdään jotain kivaa musiikin ja käsitöiden kanssa". Sain myös työnantajani kiinnostumaan asiasta ja myöntämään rahoituksen kokeilun toteuttamiselle syksyn 2010 aikana. Keväällä 2010 tapasimme Anne Honkalan kanssa muutamia kertoja. Suunnittelimme tuolloin kokeilun toteutuskertojen määrän, ajankohdan sekä aikataulun. Tässä kohdassa kokeilun käsityöpuolinen sisältö hahmottui käytettävän aikataulun mukaan, eli ajatuksesta siitä, mitä mahdollisesti ehtisimme tehdä musiikkileikkikoulutunnin aikapuitteissa. Päätimme, että tekisimme kokeilussa sellaisia "tuotteita", joita pystyisimme sitten valmiina käyttämään musiikkileikkikoulutunneilla. Valintaan vaikutti myös kokeilun ajankohta, syksy ja musiikkileikkikoulutuntien teemat ja kokeilun käsillä tehtäviksi töiksi valikoitui sadesoitin, tuulikello sekä "muskaripaita". Kokeilukertoja hahmottelimme toteutuvan 6 – 10. Lopullinen määrä selviäisi vasta, kun toteuttaisimme kokeilun. Tässä vaiheessa kokeilu sai Anne Honkalan ideoiman nimen "*MusaKäsi*", *musiikki ja käsityö käsikädessä*.

Heti alkusyksystä 2010 kokeilun sisältö ja aikataulu tarkentui. Ensimmäinen kerta toteutettaisiin syyskuun loppupuolella, jolloin olisimme ehtineet rauhassa aloittaa kanteleensoiton. Ensimmäinen kokeiluperiodi tulisi olemaan aikataulullisista syistä kaksi kertaa. Sitten välissä olisi kolmen viikon tauko, jolloin olisi normaaleja musiikkileikkikoulutunteja sekä syysloma. Syysloman jälkeen olisi vuorossa toinen kokeiluperiodi, jonka pituus määräytyisi sillä, kuinka nopeasti suunnitellut käsityölliset kokeilut valmistuisivat. Seuraavassa omia päiväkirjamerkintöjä yhteisestä suunnittelutuokiosta Rustoopuorissa 16.9.2010:

"Suunnittelimme kokeilun sisältöä tarkemmin, lähinnä kokeilussa tehtävien käsitöiden eri työvaiheita ja niiden käytännön toteutuksia. Pohdimme myös jonkin verran käsityövaiheiden ja musiikin yhdistämistä ja niiden välistä suhdetta sekä käsitöiden ja musiikin yhdistämisen muita puolia. Kehittäisikö musiikin ja käsitöiden yhdistäminen hienomotoriikan kehittymistä lapsilla, mitä hienomotorisia taitoja erityisesti esimerkiksi soittamisessa tarvitaan. On yleisesti todettu, että käsitöitä tekemällä kädenmotoriikka kehittyy, käden ja silmän yhteistyö kehittyy sekä sorminäppäryys kuin myös tuntoaisti kehittyy. Totesimme, että

kokeilussa musiikin ja käsitöiden yhdistäminen on enemmänkin teemallisella ja tunnepuolen tasolla kuin musiikillisten tavoitteiden tasolla. Miten löydän ja löydänkö yhdistäviä elementtejä muullakin tasolla kuin teemallisella ja tunnepuolentasolla, esimerkiksi rytmiä, vasaranpaukutusta sykkeessä tai sanarytmissä, hiljaisuuden ja voimakkuuden kokemisessa jne.. Kokonaisvaltainen oppiminen ja kokeminen tekemällä, jossa musiikin lisäksi on myös muita elementtejä, esimerkiksi sadesoittimeen äänen etsiminen, miltä eri materiaalit kuulostavat, mikä itsestä kuulostaa parhaimmalta. Onko minun soittimeni ääni samanlainen vai erilainen kuin toisilla. Koetaan äänen kokemista ja tunnistamista eri materiaaleista syntyvien äänien avulla.”

4.2 Oma suunnittelutyö

Kokeilutuntien suunnitleminen on ollut haasteellista ja se on vienyt runsaasti enemmän aikaa, kuin tavallisten musiikkileikkikoulutuntien suunnitleminen. Tämä johtunee osittain myös siitä, että olen ollut vastuussa kokeilutuntien kokonaisuuden suunnittelemisestä. Kokeilutuntia suunnitellessa on tullut ottaa huomioon niin musiikilliset tavoitteet, kuin kanteleensoiton osuus ja sen tavoitteet. Tunnin teema ja kulku rakentui pitkälti sen laulun tai sävelmän ympärille, mitä tunnilla oli tarkoitus soittaa. Tämän laulun tai sävelmän ympärille sitten rakennettiin myös tunnin muu osuus. Kokeilutunneilla tuli ottaa vielä huomioon käsityön osuus ja musiikillista osuutta suunnitellessa tuli ottaa huomioon, että kuunneltava musiikki olisi sopivaa myös käsityön osuuteenkin. Käsityö osuudenhan olemme päättäneet jo aikaisemmin, mitä kullakin tunnilla tekisimme, joten siihen en enää itse kokeilutunnin kokonaisuutta suunnitellessa puutu, mutta myös se osaltaan rajaa tunnin kulkua ja teemaa siihen suuntaan, mikä on kulloinkin käsityö osuuden aiheena. Käsityöllinen osuus tulisi olla sopivasti nivottuna kokeilutunnin sisältöön ja teemaan. Ajallisesti eniten aikaa on mennyt suunnitellessa kokeilutuntien rakennetta siitä, miten musiikilliset asiat olisivat läsnä myös käsityö-osuudessa. Vaikka musiikki ja käsityö nivoutuisivatkin teemallisesti toisiinsa, olen yrittänyt kiinnittää huomiota myös siihen, ettei käsityön osuus jää musiikista irralliseksi osuudeksi. Olen pyrkinyt suunnittelemaan kokonaisuuden niin, että musiikki on jollain tavalla läsnä myös siinä hetkessä, kun käsitöitä tehdään. Mielekkään kokonaisuuden luominen tuottaa monesti päänvaivaa ja aikaa. En ole myöskään halunnut kokeilutunneilla käyttää suoraan omia aikaisempia tuntisuunnitelmia. Olen pyrkinyt tekemään itselle ihan uudenlaisia tunteja, joissa toki osittain voi olla samoja aineksia kuin jo aiemmin pitämissäni tunneissa.

Olen pyrkinyt suunnittelemaan myös kokeilutuntien rakenteen siten, että ne olisivat itsenäisiä kokonaisuuksia. Mutta, jos aiheen käsittely on edellisellä tunnilla jäänyt kesken, olen suunnitellut seuraavan kokeilukerran niin, että jatkamme siitä, mihin edellisellä kerralla jäimme. Eli suunnittelen seuraavan kokeilukerran vasta, kun edellinen kerta on pidetty, jotta tiedän, mistä seuraavalla kerralla jatketaan. Tässä kohdassa pyrin ottamaan myös huomioon, miten edellinen kerta on mennyt ja suunnittelemaan seuraavan kokeilukerran ottaen huomioon edellisen kerran havainnot. Kokeilun edetessä jouduin välillä muuttamaan etukäteen tehtyä tuntisuunnitelmaa. Esimerkiksi monella kokeilukerralla aikataulullisista syistä olen jättänyt alkuleikin pois, että ehtisimme paremmin työstää niin musiikillista kuin käsityöllistäkin osuutta. Jaraston ja Sinervon (2000, 64) mukaan päämäärän saavuttaminen on tämän ikäiselle lapselle tärkeää ja hänen vaikeaa jättää työtään kesken. Olemme pyrkineet suunnittelemaan kokeilutuntien toiminnan siten, että sekä musiikilliset - ja käsityöosuudet olisivat omina pieninä kokonaisuuksinaan. Eli olemme pyrkineet toteuttamaan musiikillisen osuuden ja sitten siirtyneet käsityöosuuteen. Käsityöosuuden, esimerkiksi naulojen naulaamisen jälkeen olemme taas jatkaneet musiikillista osuutta ja tämän jälkeen taas tehneet käsityöosuutta eteenpäin. Jarasto ja Sinervo (2000, 64) jatkavat, että tämän ikäisillä lapsilla ajantaju on parantunut ja tämä auttaakin silloin, jos aika ei riitä työn valmiiksi tekemiseen. Lapsi voi keskeyttää, mikäli hän tietää, että hänellä on mahdollisuus jatkaa työtä myöhemmin. Olemme lapsille kertoneet, mitä tulisimme kullakin tunnilla tekemään ja myös tässä kohdassa kertoneet, että jos emme saa tehtävää asiaa vielä kyseisellä tunnilla valmiiksi, sitä on mahdollisuus jatkaa seuraavalla kerralla.

5 MusaKäsi -KOKEILUN AINEISTON KERUU JA TARKASTELUTAPA

MusaKäsi -kokeilu perustui laadulliseen tutkimukseen, jossa menetelminä käytettiin havainnointia ja haastattelua. Kokeilun tarkoituksena oli kartoittaa musiikin ja käsitöiden yhdistämisen mahdollisuuksia. Kokeilun materiaali kerättiin pääsääntöisesti havainnoimalla kokeilutunneilla lasten toimintaa ja reagointia kokeilutunnin toimintaan ja toiminnan sisältöön. Tämän menetelmän valitsin siksi, koska havainnoimalla lapsia kokeilun aikana saan kokeilusta primääritietoa. Olen myös tehnyt päiväkirjamerkintöjä havainnoistani, kokemuksistani, tuntemuksistani ja omasta toiminnastani kokeilun yhteydessä.

Kuvasin myös kameralla tilannekuvia ensimmäistä kokeilukertaa lukuun ottamatta. Oma kuvaamiseni keskittyi pääasiassa käsityöosuuskuvaamiseen, koska siinä kohdassa itse olin enemmän taustalla tai apuna, enkä ollut itse juuri siinä kohta ohjaamassa tuokiota. Jonkin verran myös Anne Honkala otti tilannekuvia silloin, kun ei itse ollut ohjaamassa. Lisäksi sain videolaitteen käyttööni neljäksi viimeiseksi kokeilukerraksi. Näillä kerroilla videoin pieniä otoksia tunnin kulusta. Videointimateriaalia käytin analyysivaiheessa lähinnä omien havaintomuistiinpanojeni ja päiväkirjamerkintöjeni tukena. Kokeilun viimeisestä kerrasta eli vanhemmille järjestetystä esityskerrasta on oma video, jonka eräs kokeiluryhmäläisen isä kuvasi.

Kokeilun loputtua haastattelin Anne Honkalaa (Liite 2), miten hän oli kokenut MusaKäsi -kokeilun. Vanhemmille toteutetun esityskerran jälkeen tein myös kokeiluryhmäläisten vanhemmille haastattelun (Liite 3), siitä miten kokeilu oli kotona näyttäytynyt. Haastattelu toteutettiin tammikuun 2011 kolmannella viikolla seitsemän vanhemman kanssa puhelinhaastatteluna sekä kolmen vanhemman kanssa siten, että annoin haastattelukysymykset kotiin vastattavaksi. Puhelinhaastatteluun olin varannut jokaiselle 15 minuuttia aikaa. Vanhemmille tehty haastattelu oli puolistrukturoitu haastattelu, eli kysymykset olivat kaikille haastateltaville samat, eikä valmiita vastausvaihtoehtoja ollut. Annelle tehty haastattelu oli teemahaastattelun ja puolistrukturoidun haastattelun yhdistelmä. Olin tehnyt valmiit kysymykset teemoittain, mutta kysymyksiin ei ollut myöskään valmiita vastausvaihtoehtoja. Haastattelut olen analysoinut laadullisen tutkimusmenetelmän keinoin sisällönanalyysimenetelmää käyttäen. Sisällönanalyysimenetelmällä pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus

tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Se perustuu lähinnä tulkintaan ja päättelyyn, jossa edetään laadullisesta aineistosta kohti käsitteellisempää näkemystä tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajarvi 2009, 103 – 112.) Vanhempien haastattelujen vastaukset tiivistin ja niputin ensiksi kysymyksittäin. Tämän jälkeen analysoin niitä peilaten omiin havaintoihini työn lähtökohdista käsin. Analysoinnin jälkeen luokittelin ne asiayhteyksiin teemoittain työn tavoitteisiin peilaten. Annen haastattelun tiivistin ja niputin ensiksi teemoittain, ja sitten analysoin sisällöllisesti myös työn lähtökohdista ja tavoitteista käsin.

6 MusaKäsi -KOKEILUN TOTEUTUS

MusaKäsi -kokeilu toteutettiin syksyn 2010 aikana kahdessa eri periodissa käsittäen 9 eri kokeilukertaa alkaen 23.9.2010, ja viimeinen kokeilukerta oli 2.12.2010. Ensimmäinen periodi kesti kaksi kokeilukertaa. Kaikkien kokeilukertojen tunnin pituus oli 90 minuuttia. Sitten aikataulullisista syistä oli kaksi normaalia 45 minuutin, "lyhyttä muskarituntia", kuten vanhemmat alkoivat kutsua tavallisia musiikkileikkikoulukertoja kokeilun aikana. Toinen periodi toteutettiin syysloman jälkeen yhtenäisenä jaksena, joka käsitti kuusi kokeilukertaa. Vuodenvaihteen jälkeen heti ensimmäisellä kokoontumiskerralla eli 13.1.2011 koostimme vielä vanhemmille esityksen kokeiluprojektin aikana tehdyistä asioista.

MusaKäsi -kokeilun toiminnallinen sisältö koostui "syksyisen metsän tapahtumista". Kokeilutuntien aikana seikkailivat, syksyisessä tuulessa ja sateessakin, niin pienet ötökät kuin peikkopojatkin. Seuraavassa käsitellään MusaKäsi -kokeilun toteutus kokonaisuudessaan. Kokeilun tarkemmat tuntisuunnitelmat ovat nähtävissä liitteinä (Liitteet 4 - 11) tämän työn lopussa.

6.1 Kokeilukerta 1: Pesarat ja puron silinää

Tunti (Liite 4) alkoi normaalisti kanteleiden virityksellä ja alkupiirillä. Alkupiirin lopussa esittelin Anne Honkalan ja kerroin, miksi hän on myös tullut musakariin. Anne vielä kertoi hieman tarkemmin itsestään ja mitä tultaisiin tällä kerralla tekemään. Tunnin alussa lapset hieman vierastivat Annea ja heidän olemuksensa oli hieman pidättyväisempää, pian lapset kuitenkin vapautuivat ja olivat samalla tavalla kuin ennenkin.

Tunti alkoi sateiseen teemaan virittäytymisellä heiluttelemalla pilveä (hallaharsoa), ensiksi toisten yllä ja sitten vaihdettiin siten, että puolet oli ensin makaamassa lattialla toisten heilutellessa pilveä heidän yllään. Musiikkina oli "Breezes from Lapland". Olemme jo syksyn alussa toteuttaneet sateista teemaa. Sadetta on jo tehty liikkein, leikkein, lauluin ja soitoin. Lämmittelimme kanteleet "Pisaran matka mereen" -lorun kautta soittaen kanteleella lorun äänet.

Edellisellä kerralla olimme jo laulaneet ja soittaneet kanteleella ”Lammikon pinnalle pisaroita tippu” -laulua, nyt lauloimme ja liikuimme sitä, sekä teimme siihen lisäksi välisoittolorut, tämän jälkeen soitimme sen kanteleella. Keskusteltuamme sateesta ja pisaroista, aloitimme tekemän sadesoitinta Anne Honkalan opastuksella. Sadesoitin aloitettiin ensiksi naulaamalla vasaralla nauvoja isoon pahviseen putkeen siten, että nauvoja olisi tasaisesti putken ympärillä. Lapset olivat tästä erittäin innostuneita. Ajattelin ensiksi, että tähän menee todella kauan, mutta lapset todella paneutuivat naulaamiseen, ja työ sujui todella joutuisasti. Lapset eivät ihmetelleet ollenkaan sitä, miksi vasarat olivat musakarissa, vaan se tuntui olevan heille ihan normaalia. Muutamat lapset huudahtivat innoissaan, että: *”Mä kerron kotona, että me ollaan naulattu muskarissa”*. Toinen jatkoi: *”Mä kerron mun äidille, isälle ja tädille ja mummollekin”*. Naulaaminen onnistui, vaikka vain muutama oli naulannut aikaisemmin. Vasarointia helpotti toki, että naulattava putki oli paksuhkoa pahvia. Kokeilimme naulaamista myös sadelorun sanarytmin tahtiin, mikä yllättäen vasaran painosta huolimatta onnistui. Vasaroinnin taustalla kuunneltiin vesisadetta sekä ”Breezes from Lapland” -kappaletta.

Kun naulaaminen oli tehty, jätimme putket lattialle jolloin niistä tuli puita, joiden välistä puro solisi. Kuljimme siis puroketjuna puiden välistä samalla kuunnellen ja laulaen ”Silisilisee” -kappaletta, jonka sitten myös soitimme kanteleella. Tämä johdattikin meidät etsimään sateen ääntä omaan sadesoittimeen. Kokeilimme, miten putkessa soi riisi, herne, makaroni ja pienet kivet. Kukin sai tämän jälkeen laittaa omaan soittimeen, mitä halusi, välillä kuunnellen, miltä kuulostaa. Lapset olivat myös tästä erittäin innoissaan. Vaikka kello alkoi olla jo lähellä kahdeksaa illalla, lapsissa ei väsymystä näkynyt. Lapset jaksoivatkin olla koko puolentoista tunnin ajan hyvin mukana toiminnassa. Mukavaa oli huomata myös, että lapset alkoivat laulaa itsekseen naulatessa ”Silisilisee” kappaletta.

6.2 Kokeilukerta 2: Ötökät ja maisema

Tunti (Liite 5) alkoi normaalisti kanteleiden virityksellä. Lapset tulivat innokkaasti tunnille, ja kun he huomasivat Annen, kysyivät heti, mitä tänään tehtäisiin. Kun Anne Honkala kertoi, että: *”Tänään maalataan!”*, alkoi tietenkin heti kysely, että koska. Huomasimme kummatkin, että ehkä tunnin tekemisistä ei kannattaisi juurikaan puhua etukäteen, koska tuntuu, että silloin ei jaksaa niin hyvin keskittyä siihen tekemiseen, mitä ollaan juuri siinä hetkessä tekemässä.

Virityksen jälkeen keskustelimme siitä, mitä viime kerralla olimme tehneet. Oletin, että lapset muistaisivat tietenkin musiikillisia asioita, mutta lapset muistivat tietenkin vasaran, naulaamisen ja sadesoittimen tekemisen. Tämä oli toki ymmärrettävää, koska juuri se tekeminen oli niin tavallisesta musakaritunnista poikkeavaa. Pienen johdattelun jälkeen lapset alkoivat muistaa myös puron ja sadesoittimen yhteyden. Lauloimme "Silisilisee" laulun ja soitimme sen siten, että A:osaa säesti kannel I-soinnulla (koska osaamme vasta I-soinnun) ja B:osaa säestivät sadesoittimet. Lapset muistivat tosi hienosti "Silisilisee" kappaleen, vaikka sitä ei ehditty juurikaan edellisellä tunnilla soittaa.

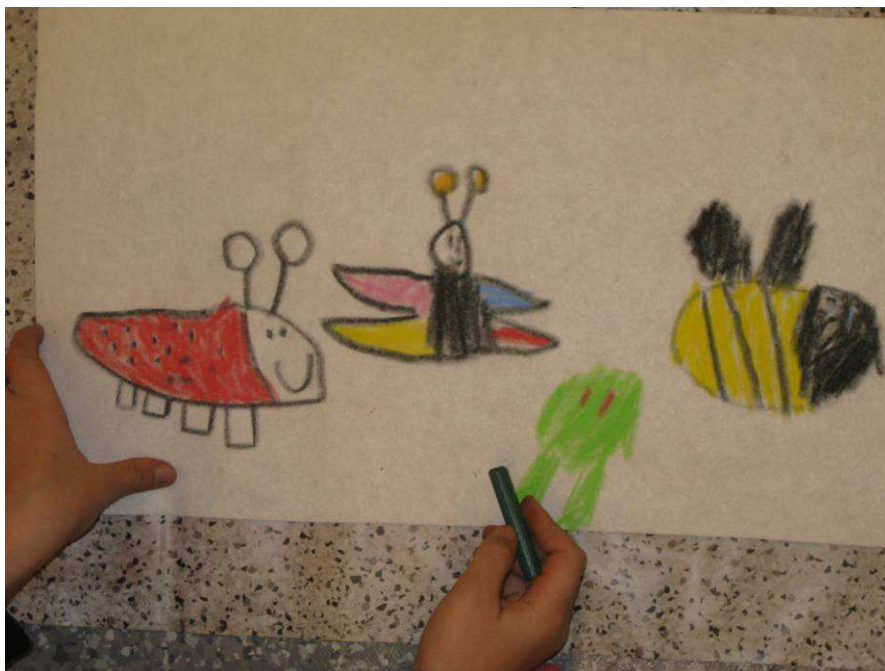
Tämän jälkeen virittäydyimme tunnin ötökkä-teemaan lorun "Turilas, turilas", mukana. Keskustelimme ensin lorun ötököistä, loruilimme ja taputimme samalla sanarytmiä. Lapset tuntuivat oppivan tosi nopeasti lorun. Tämän jälkeen soitimme kapuloilla lorua sanarytmissä ja lauloimme ja liikuimme "Etana, etana näytä sarves" ja "Lennä, lennä leppäkerttu" lauluja. Kapulat toimivat laulujen aikana ötökkäsarvina. Lapset eläytyivät ötököihin liikkumalla, kuten ötökät, kun kapulat toimivat sarvina. Tuntuu siltä, että lapset eivät tarvitse ollenkaan mitään erikoisia välineitä, että pystyvät heittäytymään tiettyyn rooliin, vaan riittää kuten tässä esimerkiksi vain kapulat. Tämän jälkeen soitimme loru ja laulu -sikermän kanteleella siten, että loru koputettiin kanteleen ponteen ja laulut soitimme ja lauloimme kanteleen säestyksellä.

Kuva 3: "Turilas, turilas kärpänen toukka"

Seuraavaksi kuuntelimme "Pikku kuplat" cd:ltä nro 8, miltä eri ötököiden liikkuminen kuulostaa. Musiikin soidessa lapset innokkaasti ehdottelivat, mitä ötököitä liikkuu. Kuuntelun jälkeen päätimme yhdessä neljä eri ötökkää. Lapset saivat valita, mikä ötökkä haluaa olla ja siirtyä ötökkäryhmään, jonka oli valinnut. Rekvisiitoina käytimme kapuloita, mitkä olivat ötököiden sarvina ja huiveja, mitkä olivat lentävien hyönteisten siipinä. Kukin ryhmä liikkui sitten oman musiikin soidessa. Tämän osuuden ideana itselläni oli, että lapset saisivat kokemuksen ötököistä myös liikkeen kautta tekemällä ja kokemalla.

Liikkeen jälkeen tuli käsityön osuus. Anne Honkala kertoi, että tekisimme vahaliiduilla kukin itse valitsemansa ötökkäkuvan maalaushuovalle. Ohjeistuksena oli, että kuva tulisi sekä piirtää että värittää. Taustaa ei tarvinnut piirtää, koska sen tulimme tekemään sitten myöhemmin maalaamalla. Kukin sai päättää pitääkö huovan pitkittäisesti vai poikittäisesti. Lapset olivat erittäin innostuneita aloittamaan heti, ja ryhtyivätkin ohjeistuksen jälkeen innokkaasti tekemään erilaisia ötököitä. Kuviin tuli monenlaisia ötököitä ja värien käyttö oli erittäin runsasta. Muutama lapsista kysyi, että voisiko piirtää sateenkaaren ja kukkia, mikä toki mielestämme kävi hyvin. Tarkoituksena taustan tekemisen "kieltämiselle" oli se, koska tausta tultaisiin tekemään myöhemmin vesiväreillä piirustusten päälle. Jos tausta olisi kokonaan piirretty ja väritetty, ei siihen enää tarttuisi vesiväriä. Musiikkina tässä osuudessa työskentelyn taustalla soi "Hyönteiselämää", "Härnäajät" ja "Amppariräppi".

Kuva 4: Ötökät

Kuvallisen työn jälkeen jatkoimme aiheen työstämistä rennosti eläytymällä ötököihin, jotka olivat saapuneet lepäilemään omenapuun juurelle. Kerroin sadun omenapuusta ja pilvestä. Satu johdatti meidät äänen säestyksellä (Kuinka soikaan sininen cd 2 nrot 23-26) värien maailmaan. Lapsille levähdystauko oli ehkä paikallaankin, koska lapset kuuntelivat tosi tarkkaavaisina sadun etenemistä. Sadun loputtua keskustelimme, mistä väreistä satu kertoi. Ajatuksena oli johdattaa keskustelu vuodeaikojen eri värimaailmaan. Anne Honkala kertoi myös tässä vaiheessa enemmän väreistä ja värien sekoittamisesta.

Seuraavaksi ohjeistimme lapset maalaukseen. Lapset saivat itse päättää millä väreillä halusivat maalata taustan. Väriä sai ostaa "värikaupasta", jossa Anne sekoitti kullekin lapselle tämän haluaman värin. Maalaus huovalle tapahtui Perhosvalssin säestyksellä. Jälleen lapset ryhtyivät innokkaasti työhön. Osa lapsista halusi tehdä yksivärisen taustan, mutta muutama monivärisenkin tausta tuli. Vaikka olimme pohjustaneet maalaamista syksyn värien kautta, osa lapsista halusi maalata taustan lempiväriällään.

Kuva 5: Värikauppa

Kuva 6: Taustamaalausta

Lopuksi jaoin lapsille tunnilla kanteleella soitetut laulut. Tunti kului tosi nopeasti, joskin joihinkin musiikillisiin osuuksiin olisin halunnut käyttää aikaa hieman enemmän.

6.3 Kokeilukerta 3: Syksyn tuuli

Kanteleiden virityksen jälkeen teimme alkupiirin (Liite 6), jonka jälkeen muistelimme edellisen kokeilukerran asioita. Lapset muistivat, kuinka olimme piirtäneet ötököiden kuvia ja maalanneet maisemia. Joku lapsista muisti myös kappaleet, joita kuuntelimme maalauksen ja piirtämisen taustalla. Pienen johdattelun jälkeen lapset muistivat myös ”Turilas” -lorun sekä ”Etana” ja ”Leppäkerttu” -laulut. Tuntuu, että lapset muistavat tosi hyvin ne asiat, jotka olimme työstäneet teeman kautta omilla käsillä. Lapset osasivat lorun ja laulut hyvin, kun soitimme ne kanteleella.

Alun kertailun jälkeen jaoin lapsille heidän edellisellä tunnilla tehdyt työt ja muodostimme kolmen neljän hengen ryhmiä. Ohjeistin lapsia tekemään kuvista pienen tarinan. Kun tarina oli valmis, pyysin heitä miettimään tarinalle äänimaailman rytmii-, melodia-, sade- keho-soittimilla ja kanteleella. Lapset olivat erittäin innoissaan, ja aloittivatkin suunnittelemisen heti. Muutamat lapsista olivat aluksi hieman varautuneita. Kun lapset sitten ottivat soittimet mukaan, varautuneemmatkin lapset uskalsivat kertoa tarinaa soittimen avulla. Lapset oikein miettivät, mitä soittimia he missäkin kohdassa käyttäisivät ja miten niitä soitettaisiin. *”Laitetaan nää meneen samaa tahtia...”*, tuumasi yksi tyttö triangeli kädessään toiselle tytölle. Seuraavassa esitellään jokaisen ryhmän tarinoiden pääjuonet. Lasten nimet on muutettu.

1. ryhmä:

Tytti (ksylofoni), Sanna (kannel), Niina (rummut)

Tytti: *Olipa kerran ampiainen, joka lähti retkelle ja pyysi muut mukaan.*

Niina: *Etana kysyi mihin mennään ja he jatkoivat vuorelle.*

Sanna: *He löysivät hienon vuoren.*

2. ryhmä:

Kaisa, Viivi, Samu (kaikilla ksylofoni)

Viivi: *Päivä oli aurinkoinen ja välillä satoi. Sitten ötökät nukkuivat. Sitten ne lähtivät ulos leikkimään. He näkivät sateenkaaren. Välillä he lepäsivät. Sitten he löysivät kultaa, jonka veivät kukkaan.*

Kaisa: *Eräänä aamuna joku puhui auringosta ja kertoi, että sateenkaaren päässä on kultaa...*

Samu: *Ampiainen oli korissa yöunilla.*

3. ryhmä:

Elina (triangeli), Veera (puuagogo), Siiri (marakassi), Marja (sadesoitin)

Veera: Eräänä päivänä ampiainen tapasi leppäkertun. Leppäkerttu ja ampiainen näkivät perheen sekä kirppuja. Leppäkerttu meni istumaan ja katsoi aurinkoa. Se päätti mennä kotiin. Rupesi satamaan. Ampiainen tapasi madon. "Rakennan äkkiä sinulle mato kolon", sanoi ampiainen. Pian sataa ja täytyy mennä sisälle.

Kuva 7: Kuvasta tarinaa ja ääntä

Lapset olivat tosi innoissaan keksiessään tarinoita ja niihin äänimaisemaa. Aikaisemmillä kokeilutunneilla on täytynyt ottaa huomioon, että tunnilla on pitänyt käsityöllisistä tekemisistä johtuen ehtiä tekemään tiettyjä asioita. Nyt tällä kerralla ei sellaisia ajallisesti rajoittavia työvaiheita ollut, joten halusin antaa lasten tekemiselle ja kokemisella aikaa. Tarinoiden esitysten jälkeen viimeistelimme liimaamalla lasten tekemän kuvan sadeputkeen. Myös putken päät liimattiin kiinni. Meillä oli kaksi eri työpistettä, Anne Honkala käytti kuumaliimaa päiden liimaamisen ja minä autoin kuvan liimaamisessa putkeen. Laitoin taustalle soimaan "Silisilisee" -laulun ja ne, jotka odottivat vuoroaan kuumaliimaukseen, saivat soittaa sadesoitimella ja laulaa laulua. Tässä kohdassa muutama lapsista hieman riehaantui, koska kummankin opettajan huomio oli liimaustyössä, ja osa lapsista ei meinannut jaksaa odottaa vuoroaan. Tämä

olisi näin jälkikäteen ajateltuna kannattanut ehkä tehdä siten, että Anne olisi ollut auttamassa liimauksessa ja minä olisin jatkanut musiikillisen puolen työstämistä niiden lasten kanssa, jotka odottivat omaa vuoroaan tai olivat jo valmiita.

Lopuksi, kun kaikki liimaukset oli tehty, soitimme vielä kertauksena "Sililisee" laulun kanteleella ja nyt valmiilla sadesoitinella. Tuntui, että lapset olivat ylpeitä soittimestaan ja innoissaan soittivat niin kannelta kuin sadesoitintaankin.

6.4 Kokeilukerta 4: Syksyn tuuli

Tunnin aluksi (Liite 7) lapset tulevat tilaan, jossa toiminta tapahtuu. Vain harvoin lapset kysyvät minulta ennen toiminnan alkua, että mitä tänään tehdään. Heti, kun lapset näkivät Anne Honkalan, joku lapsista kysyi, mitä tänään tehtäisiin. Huomaa, että lapset odottavat innokkaasti käsityöllisiä osuuksia. Kanteleiden virityksen ja alkupiirin jälkeen virittäydyimme tunnin teemaan arvoituksen avulla. Lapset innokkaasti yrittivät arvata, mistä on kyse ja pienen avustamisen jälkeen arvaus osuikin oikeaan. Keskustelimme tuulesta ja otimme tuntumaa tuuleen Lundstenin Tuulitanssin myötä leikkivarjoa heilutellen. Varjon heiluttaminen oli lapsista tosi hauskaa ja välillä leikkivarjon heiluttelu meinasikin olla liian rajua. Huomaa, että lapset ovat selvästikin vapautuneempia, vaikka Anne on tunnilla mukana. Lapset eivät enää "vierasta" Annea niin kuin kokeilun alussa oli havaittavissa ja uskaltavat olla tunnilla niin kuin ennen.

Työstimme "Tuulee, tuulee syksyllä" laulua ensin varjon kanssa, mutta varjo tuntui tässä kohtaa olevan liikaa, joten jatkoimme laulun opettelua liikkuen. Lapset keksivät omia liikkeitä lauluun. Tuntui, että he oppivat laulun tosi nopeasti, vaikka en ollut sitä aikaisemmin heidän kanssaan laulanut. Lauloimme ja säestimme laulun kanteleella ja merkitsimme monisteeseen laulun I- ja V -soinnut.

Soiton jälkeen mietimme yhdessä kuuluuko tuulesta ääniä tai aiheuttaako tuli ääniä. Yksi tytöistä totesi asian yksinkertaisesti *"Tuulesta ei kuulu mitään ääniä, mutta kun esimerkiksi metsässä puut liikkuu tuulen mukana ja lehdet osuu johonkin, niin kuuluu ääniä"*. Siinähan se tuli lapsen suusta, mitä olimme Annen kanssa miettineet muutamiakin kertoja suunnitellessamme, miten saisimme työstettyä tuulta. Kokeilimme tuomaani tuuliputkea yhdessä lasten kanssa ja lapset ihmettelivätkin, miten siitä syntyy ääni. Huomioimme myös, miten ääni muuttuu nopeuden mukaan. Lapset myös keksivät

itse putkelle nimen tuuliputki, ilman että kerroin sitä heille. Teimme yhden tuulikelloon kuuluvan "riipuksen" kierittämällä rautalangan metallisen levyn eli prikan läpi. Tämän jälkeen kuvittelimme, että tuuli heiluttelee sitä eri materiaaleja vasten. Lapset ryhtyivät innokkaasti kokeilemaan sitä esillä oleviin esineisiin ja materiaaleihin. Kokeiltavana oli mm. eri melodia - ja rytmisoittimia, erikokoisia metallin paloja, styroksia, pahvia, puuta ja lasia. Kokeilunlopuksi pyysin lapsia valitsemaan sellaisen materiaalin, mikä hänen mielestään kuulosti kivalle ja lauloimme "Tuulee, tuulee syksyllä" -laulun nyt näiden "soitinten" säestyksellä.

Tämän jälkeen Anne esitteli tuulikellon lapsille ja aloimme tehdä lisää "riipuksia" tuulikelloon, samalla tavalla kuin teimme ensimmäisen riipuksen. Tämä tuntui muutamista lapsista hieman haastavalta. Muutama lapsista taas teki työtään tosi innokkaasti, vaikka materiaali tuntui olevat lapsille uusi. Jotkut lapset yrittivät sitoa metallilankaan solmun sen sijaan, että olisivat käyttäneet metallin ominaisuuksia hyväkseen ja kierittänyt sitä. Tässä kohdassa tuntui, että opettajan apua tarvittiin aikaisempia kertoja enemmän. Muutamille tekeminen tuntui olevan kumminkin ihan helppoa. Materiaali aiheutti joillekin lapsille hieman hankaluuksia, mutta kaikki lapset kuitenkin tekivät tuulikelloa itse, ja nähdäkseni viihtyivät tunnilta. Kukaan ei sanonut, ettei halua tehdä tai en osaa. Kaikki halusivat tehdä itse, vaikka joissain kohdissa tarvitsivatkin apua opettajilta. Tavallisia kommentteja olikin: *"Mitä pitää tehdä? Ai näinkö? Onko tää hyvä? Mitä tän jälkeen pitää tehdä?"* Joku totesi myös, että: *"Toi on varmaan aika hankala tehdä!"* Yksi huudahti, että: *"Helppo tehdä tuulikelloa, kun kaikki tehdään vaan raudasta!"* Kun riipukset olivat valmiina, väänsimme omaa jalkaa vasten "reikävanteen" siten, että siitä tuli ympyrä. Ympyrän kiinnitimme yhteen ruuvilla ja sen jälkeen siihen kiinnitettiin tehdyt riipukset kierittämällä rautalangan toinen pää.

Kuva 8: Riipuksia tuulikelloon

Kuva 9: Riipukset kiinnitetään reikävanteeseen

Tunti kului nopeasti tuulikelloa tehdessä, enkä ehtinyt toteuttaa kaikkea, mitä olin ajatellut. Toisaalta myös tässä kohdassa olen halunnut antaa aikaa lasten tekemiselle ja kokemiselle jättämällä omat tuntisuunnitelmat ja tavoitteet vähemmälle huomiolle sillä ajatuksella, että ensi kerralla ehtii sitten jatkaa, mitä jäi tekemättä. Käsityön osuus ainakin tähän saakka tehdyissä kokeiluissa on vienyt ehkä enemmän aikaa kuin mitä alun perin ajattelin.

6.5 Kokeilukerta 5: Tuulimetsän peikot

Tunti alkoi jälleen normaalisti kanteleiden virityksellä ja alkupiirillä (Liite 8). Heti alkupiirissä muistelimme edellisen tunnin asioita. Heti lapset muistivat, että olimme tehneet tuulikelloa ja laulaneet "Tuulee, tuulee syksyllä" -laulua. Lauloimmekin laulun piirissä liikkeen kera, jonka jälkeen soitimme sen kanteleella. Puuh -kohdan soitimme lasipulloon puhaltaen siten, että osa lapsista soitti kanteleella ja osa ryhmästä soitti pullolla.

Tämän jälkeen jatkoimme tuulikellon tekemistä laittamalla ison "prian" kellon keskelle, jolloin saimme kellon soimaan. Kuulostelimme miltä tuulikello kuulosti. Tämän jälkeen kokeilimme muuttaa lasipullojen ääntä lisäämällä sinne hieman vettä. Lapset huomasivatkin, että ääni muuttuu. Aluksi muutamalla lapsella oli vaikeaa saada pullosta ääni puhaltamalla, mutta muutaman yrityksen jälkeen hekin saivat pullosta äänen. Kysyin lapsilta, että huomasivatko he, miten ääni muuttui, kun lisäsimme vettä. Ensiksi lapset tuumasivat, että pullo soi kovempaa. Kysyin tarkemmin, että soiko pullon ääni korkeampaa vai alemmaa, niin yksimielinen vastaus oli, että ääni soi korkeammalla, kun sinne oli lisätty vettä.

Äänikokeilujen jälkeen teimme "tuulimetsän" siten, että ryhmä oli jaettu kolmeen osaan: tuulet, soivat puut ja vinkuva tuuli. Välineinä olivat huivit, tuulikello ja lasipullot. Teimme "tuulimetsän" kolme kertaa, että kaikki ryhmät saivat tehdä kaikki osuudet. Tuntui, että lapset nauttivat "tuulimetsän" äänimaisemasta, koska kaikki jaksoivat keskittyä jokaiseen osuuteen tosi hyvin. Tuntui melkein jopa siltä, että äänimaailma lumosi lapset. Lapset olivat innoissaan, mutteivät alkaneet kumminkaan riehumaan, miten joskus saattaa tapahtua, kun lapset innostuvat jostain asiasta.

Tutustuimme ”Peltirännin peikkopoika” -lauluun liikkuen laulun sanojen mukaan. Opettelimme laulun ja soitimme laulun ensimmäistä säkeistöä kanteleella. Samalla opettelimme lakkasoinnun ja laitoimme kanteleeseen lakkasointutarrat. Tarrojen laitton jälkeen opettelimme soittamaan IV -sointua. Lauloimme ja säestimme Peltirännin peikkopoika -laulun kanteleella. Laulamisen jälkeen laitoimme sointumerkit monisteeseen.

Peikkolaulun jälkeen aloimme tehdä koristetta tuulikelloon. Ajatuksena on, että aloittaisimme sen kierittämällä rautalankaa ohuen kepin ympärille vieteriksi, josta sitten pyöritämme peikon. Rautalangan kieritys olikin osasta lapsille yllättävän haastavaa. Toki muutamat lapset huomasivat heti, miten pitäisi toimia ja pääsivätkin mukavasti alkuun. Vaikka muutamalle lapselle alku oli hieman hankalaa, ryhtyivät kaikki kumminkin innokkaasti työhön. Varsinkin työn edetessä rautalangan kierittäminen oli käsille raskasta, kukaan lapsista ei sanonut, että ei halua tehdä. Muutama lapsista keksikin, miten helpottaa oloaan. He menivät lattialle selälleen makaamaan ja jatkoivat kieritystä selällään. Näin heidän mielestään hartiat ja kädet saivat levätä lattiaa vasten. Näky oli huvittava.

Kuva 10: Tuulikellon koristeiden työstämistä

Kuva 11: Rautalangan kieritystä

Kuva 12: Rautalangan kieritys loppusuoralla

Vaikka työ tuntui olevan raskasta, kaikki lapset kierittivät kuitenkin koko ajan. Ajatuksena oli, että olisimme saaneet tehtyä koristeen valmiiksi, mutta se jäi kesken. Tarkoituksena oli koristeen tekemisen jatkaminen seuraavalla kerralla. Tavoitteenahan oli, että tekisimme aina pieniä kokonaisuuksia. Aina ei silti osaa ottaa huomioon, että jokin suunniteltu asia onkin ehkä haasteellisempaa lapsille kuin mitä on ajatellut, ja vie siis enemmän aikaa. Toisaalta myös kokeilun ajan rajallisuus asettaa meille tietyt kriteerit, kun mietimme toimintaa. Tietyllä kokeilukerralla pitäisi saada tehtyä tiettyjä asioita, että ehtisimme toteuttaa kaiken suunnitellun. Jos kokeilulla ei olisi aikarajoitusta, pystyisi musiikillisille ja käsityöllisille asioille antamaan enemmän aikaa. Nyt välillä tuntuu, että ei ehdi tehdä kaikkea, mitä on ajatellut.

Tunti oli osittain hieman rauhaton. Yksi lapsista oli ihan varma, ettei juuri se lasipullo ollutkaan hänen, koska pullon ulkopuoli oli ”likainen”. Ja tämä tietenkin harmitti häntä osan aikaa tunnista, varsinkin, kun vieressä oleva tyttö oli maininnut hänelle ”likaisesta” pullosta. Tällaiset pienet asiat saattavat vaikuttaa aikalaillakin tunnin kulkuun, toki riippuen lapsesta ja lapsen persoonasta, miten tällaisesta asiasta päästään yli. Itse tässä tilanteessa olisin toki voinut käydä pesemässä pullon, mutta kun vesipiste on toisessa tilassa, en halunnut lähteä siinä kohdassa kesken tuntia pesemään pulloa, koska se ei mielestäni siinä kohdassa ollut oleellista toiminnan kannalta. Näin jälkikäteen ajatellen, olisi kuitenkin kokonaisuuden kannalta ollut parempi, että olisin käynyt pesemässä sen pullon, niin asia ei olisi haitannut tuntia sen enempää. Toimintani taustalla oli ajatus kaikesta siitä, mitä vielä tulisimme tekemään tunnilla ja, että ehtisimmekö tekemään ne kaikki. Tunnin kulkuahan määrittää kanteleensoiton lisäksi oleellisesti myös käsitaidolliset osuudet ja ajatuksena oli, että ehtisimme vielä sillä tunnilla tehdä koristeen tuulikelloon. Myös tarrojen laittaminen kanteleeseen aiheutti hieman rauhattomuutta, kun joillain tarra olikin toisinpäin ja toisella toisinpäin. Vaikka kuinka yritin sanoa, että ei sillä ole mitään väliä, niin tietenkin se joitakin lapsia harmitti, kun tarran olisikin pitänyt olla toisinpäin.

6.6 Kokeilukerta 6: Tuulimetsän peikot

Tunti alkoi normaalisti jälleen kanteleiden virityksellä, mutta jätin tietoisesti alkupiirin pois, jotta ehtisimme tehdä kaiken, mitä olin ajatellut (Liite 9). Yksi lapsista heti huomasi tämän ja kysyi, miksei tällä kerralla laulettu ollenkaan ”On hauskaa tehdä

näin” -laulua. Tuntuu, että lapsille on tärkeää, että tunti alkaa normaalista ja heti kaikki poikkeava huomataan.

Kanteleiden virityksen jälkeen jatkoimme tuulen työstämistä ”Lentoleikillä” muodostaen kolmen hengen ryhmiä. Tällä kerralla kaksi lapsista oli pois, joten Anne Honkala meni yhteen ryhmään kolmanneksi. En ole aikaisemmin tehnyt tällaista kuljetusleikkiä, joten aluksi tuntui, että lapset hieman arkailivat, eivätkä oikein uskaltaneet viedä keskellä olevaa. Pienen ohjauksen jälkeen leikki alkoi sujua ja jo viimeisessä vaihdossa jopa riehaantua. Ajatuksena tämän leikin taustalla oli kokea musiikin legatomaisuus, jota tulisimme seuraavassa käsityöosuudessa työstämään.

Lentoleikin jälkeen aloimme maalata ”muskaripaidan” toista puolta. Ajatuksena oli saada vietyä legatomaisuus paidan työstämiseen kankaanpainannan keinoin. Alkuvalmistelujen jälkeen Anne vielä pyysi lapsia laittamaan musiikkia kuunnellessa silmät kiinni ja miettimään, mitä värejä ja tunnelmia musiikki tuo mieleen, ja sen jälkeen sai hakea ”värikaupasta” sitä väriä mitä halusi. Lapset olivat erittäin innokkaasti mukana ja hakivat useasti uutta väriä. He tuntuivat nauttivan kankaan työstämisestä ja paneutuivatkin asiaan erittäin innokkaasti. Kukin lapsista tuntui keskittyvän omaan paitaansa ja keksi oman tavan, miten laittaa väriä paitaan. Tämän käsityöosuuden materiaalien valinta ei ehkä ollut paras mahdollinen, millä olisi saatu kuvattua legatoa. Kangas oli joustava eikä liukunut ollenkaan värin alla, jolloin olisi ehkä ollut helpompi kuvata legatomaista viivaa. Väriä piti tietyllä tavalla ”töpöttämään” kankaaseen ja näin työtapa ei ehkä ihan vastannut musiikin luonnetta.

Lasten kommentteja: *”Oliks sulla tätä väriä, kato mun paitaa.”* *”Mulla tuli mustikkakiisseliä, nam!”* *”Me tehdään näitä sitten siellä juhlassa”* (viittaa kokeilukerran viimeiseen tuntiin, jolloin on ajatus näyttää vanhemmille, mitä ollaan kokeilussa tehty ja saatu aikaiseksi). *”Tästä tulee kiva ääni!”*, sanoi yksi tyttö koputtaen samalla muovilusikalla tyhjän väripurkin reunaan värikauppajonossa. Huomaa, että lapset alkavat itse oma-aloitteisesti kokeilla ja tehdä ääniä, kun olemme niitä ensin tarkoituksella etsineet eri paikoista ja materiaaleista. Olemme vanhempien ja Annen kanssa alkaneet kutsua MusaKäsi -kokeilukertoja pitkiä tunneiksi käytävällä, kun vanhemman ovat kyselleet sen kerran tunnin pituutta. Yksi tyttö kysyi kuudennen kokeilukerran loppupuolella: *”Koska meillä on niitä pitkiä tunteja?”*. Oletan, että tämän

tytön mielestä pitkätkään kerrat ei ole tuntuneet pitkiltä, vaan aika on kulunut huomaamattomasti, kun on ollut mieleistä tekemistä.

Kaikkeen valmisteluun ja värien hakemiseen tuntuikin menevän aikaa huomattavasti enemmän kuin mitä olimme etukäteen ajatelleet. Käsityöosuuden jälkeen huomasin, että tuntia oli jäljellä noin 15 minuuttia. Halusin tehdä vielä lasten kanssa tuuliorkesterin, mikä jäi tunnin alussa tekemättä. Jaoin ryhmän kolmeen ja kullakin ryhmällä oli oma soitin: tuulikello, sadesoitin tai lasipullo. Ensimmäisen kerran minä olin kapellimestarina ja lapset tuntuivat ihan lumoutuvan omasta soitostaan. Lapset olivat erittäin keskittyneitä ja tuntuivat eläytyvän tuulen ääniin. Teimme orkesterin vielä muutaman kerran vaihtaen joka kerralla kapellimestaria. Kaikki lapset olisivat halunneet olla johtamassa orkesteria, mutta se ei ajallisesti ollut tällä kerralla mahdollista. Viimeisellä soittokerralla johtamassa oli kaksi kapellimestaria ja tuntuikin joko kahdesta kapellimestarista tai tunnin lopusta, etteivät lapset enää jaksaneet kunnolla keskittyä.

Kuva 13: Tuuliorkesterin kapellimestari työssään

Kun tunti oli loppunut, huomasin vasta sitten, ettemme olleet soittaneet ollenkaan kannelta. Ajatuksena minulla oli etukäteen ollut, että soittaisimmekin vasta käsityöosuuden jälkeen kannelta, kun tähän asti olimme soittaneet jo ennen käsityöosuutta. Huomioni käsityöosuuden jälkeen kiinnittyi aikataulullisista syistä vielä ”tuuli” -teemaan, ajattelin siinä kohdassa, ettei enää kannattaisi työstää ”peikko” -teemaa eteenpäin, koska emme ehtisi sitä tekemään kunnolla. Siinä kohdassa mieleeni tuli tuuliorkesteri, jota emme ehtineet tehdä tunnin alussa. Näin voi tunnin toiminta viedä mennessään ja ehkäpä kanteletunnin oleellisin osa-alue jäi tällä kerralla epähuomiossa kokonaan pois. Näinkin voi käydä. Kukaan lapsista ei kumminkaan huomannut, ettemme olleet soittaneet ollenkaan kannelta. Tokikin muutama lapsi oma-aloitteisesti maalauksen jälkeen, kun muut vielä maaloivat, otti kanteleen syliin ja alkoi laulaa ja soittaa ”Silililisee” -laulua säestäen sadesoittimella laulun B-osaa.

6.7 Kokeilukerta 7: Peikkojen öiset touhut

Paikalla oli kahdeksan lasta. Tällaisessa toiminnassa, missä tehdään jotain konkreettista, esimerkiksi kun nyt olemme työstäneet tuulikelloa ja sen koristelua, huomaa erityisesti sen, jos joku joutuu olemaan poissa toiminasta. Tällöin se osuus, mitä sillä tunnilla on tehty, jää poissa olevalta lapselta tekemättä, mikä saattaa tuottaa kyseiselle lapselle mielipahaa seuraavalla tunnilla, kun huomaa, että toiset ovat ehtineet työssä pidemmälle. Toisaalta myös se, että toiminta on suunniteltu siten, että konkreettinen työstäminen ja tunnin suunnittelu etenee siitä, mihin olemme edellisellä tunnilla päässeet. Yleensä edellisen asian työstämisen palataan seuraavalla tunnilla lähinnä kertailun merkeissä. Vaikeutena on, miten saattaa poissaolleen lapsen käsityölliset osuudet samaan kohtaan kuin muillakin lapsilla. Onko se mielekästä, että opettaja tekee poissaolleen lapsen osuuden, että hän olisi samalla viivalla muiden kanssa. Tällöin lapsen kokemukseksi saattaa tulla se, ettei työ ole hänen omansa, kun hän ei ole tehnyt sitä itse. Vai olisiko se mielekästä, että seuraavalla kerralla, kun lapsi on paikalla, toinen opettajista ohjaa lasta tekemään puuttuvan osuuden. Tällöin lapsi on ainakin osittain poissa taas kyseisen tunnin ohjauksesta. Luultavasti nämä pitänee ratkaista aina tilanne kerrallaan, ja sen kuinka toisella opettajalla on mahdollisuus ohjata yhtä lasta erikseen.

Alkupiirin jälkeen kertailimme edellisen tunnin asioita (Liite 10). Lapset muistivat hyvin peikkoasiat, pienen johdattelun jälkeen muistui mieleen myös tuuli ja tuulen maalaus. Edellisen kerran unohdetun kanteleensoiton jälkeen viisastuneena ajattelin heti alkuun

työstää kanteleensoittoa. Kertasimme toissakerralla hieman vähälle jääneen "Peltirummun peikkopoika" -laulua ensiksi liikkuen, siten soittaen ja laulaen. Yhdistimme kanteleensoittoon ja lauluun myös tuulikelon, sadesoittimen ja lasipullon. Jaoin ryhmän kahteen siten, että toinen puoli soitti kannelta ja toinen puoli ryhmästä säestivät laulua muilla edellä mainituilla soittimilla. Lapset saivat päättää, mitkä säkeistöt soitettaisiin milläkin soittimella. Peikkopojan orkesteri soi tosi hienosti ja tuntui, että lapset oppivat laulun sanat nopeasti kun lauluun yhdistettiin siihen kuvaavia soittimia.

Kuva 14: Vieteristä Peikkopoika

Kuva 15: Peikkopoika

Soiton ja laulun jälkeen jatkoimme tuulikellon koristelun tekemistä kierittäen rautalankaa edelleen puikolle. Kun rautalankaa oli kierretty tarpeeksi, otimme nyt vieteriksi muodostuneen rautalangan pois puikosta ja aloimme pyörittää siitä kerää peikon vartaloksi. Yksi lapsista totesi, että: *"Pitää mennä lattialle kierittämään, niin onnistuu hyvin"*. Kun vartalo oli valmis, vedimme pyöritetystä kerästä puikolla erikseen esiin jalat ja kädet. Tämän jälkeen laitoimme peikolle vielä silmät kierittämällä pienet helmet ensiksi rautalankaan ja sitten peikon vartaloon halutulle kohdalle. Tämän jälkeen kiinnitimme vielä peikon tuulikellon kierittämällä rautalangan avulla. Kun tuulikello tuli valmiiksi, yksi lapsista totesi, että: *"Tulipa ihana!"*.

Tuulikellojen valmistuminen oli lapsista tosi riemastuttava asia. Lapset oma aloitteisesti alkoivat elävöittää tuulikelloa ja keksiä tarinoita, tansseja ja laulua sen ympärille. Lapset näyttivät olevan tosi iloisia. Tuntui kuin tuulikello olisi herännyt eloon. Lapset huudahtelivat: *"Tää peikko on tosi iloinen, tosi tosi iloinen!"* Lapset alkoivat tanssahdella oman laulelun säestyksellä tuulikellojen kanssa: *"Hei kato, tää leijuu, kato tää lentää"*. Yksi lapsista jatkoi: *"Tää tekee tosi isoja hyppyjä ja laukkaa."* Muutama lapsista ehti keksiä tuulikellollekin nimen: *"Mun peikkopojalla on jo nimi, Juuso", "Tän nimi on Ninni"*.

Jokainen lapsista sai soittaa omaa tuulikelloansa. Näin jälkikäteen jäi itseä harmittamaan, kun en ymmärtänyt siinä kohdassa viivähtää hieman pidempään esimerkiksi, että kaikki lapset olisivat keksineet tuulikellolle nimen. Ehkä ensi tunnilla tähän olisi mahdollisuus. Tuulikellojen valmistumisen jälkeen lähdimme jatkaman peikkojen seikkailua piiloleikillä, mikä oli lapsista tosi riemastuttava. Piiloleikin jälkeen opetin lapsille "Peikkopoikasten öiset touhut" -laulua. Tämän jälkeen teimme kahdesta matonkuteesta kierittämällä parin kanssa peikoille hännät, mikä jälleen sai lapset riemastumaan. *"Kattokaa, mä oon heppa ja sillä on pitkä häntä"* (samalla laukaten ja heilutellen häntää). Yksi lapsista keksi hänälle myös muuta käyttöä tekemällä siitä kaulakorun. Hännän valmistuttua olimme häntähippaa. Ja jälleen lapset olivat riemuissaan. Lopuksi vielä lauloimme uuden Peikkopoika -laulun, muttemme suunnitelmista huolimatta ehtineet sitä vielä soittaa kanteleella.

Kuva 16: Häntähippaa

Tällä tunnilla lapset tuntuivat oleva tosi iloisella päällä. Olisiko syynä ollut se, kun saimme pitkään työn alla olleen tuulikellon valmiiksi vai jokin muu seikka, mutta tällä kerralla tuntui, että lapset nauttivat sekä musiikillisista että kädentaidollisesta osuudesta.

6.8 Kokeilukerta 8: Peikkojen öiset touhut

Tunti alkoi jälleen normaalisti kanteleiden virityksellä ja alkupiirillä (Liite 11). Kanteleiden virityksen aikana Anne Honkala teki yhden edellisellä kerralla poissa olleen lapsen kanssa viime kerralla tehdyn peikkokoristeen, joten hänkin sai sen valmiiksi. Tässä kohta huomaa, mikä hyöty toisesta opettajasta on. Nyt kun kyseessä oli jokseenkin nopea tehtävä, sen tekeminen onnistui sillä aikaa, kun viritin kanteleita, eikä näin ollen tämä lapsi jäänyt mistään oleellisesta paitsi. Alkupiirin jälkeen kyselin jälleen lapsilta, mitä he muistavat viime kerrasta. Yllätyksekseni lapset alkoivatkin kertoa peltirännin peikkopojasta, siitä miten olimme sitä edellisellä kerralla tehneet, soittaneet ja laulaneet. Luultavasti nämä asiat jäivät hyvin lasten mieleen, kun lapset käyttivät laulun musisointiin itse tehtyjään soittimia. Ajattelin, että lapset muistaisivat jälleen ennemminkin, mitä olimme tehneet kädentaidollisessa osuudessa. Pienen johdattelun jälkeen nämäkin asiat alkoivat muistua mieleen.

Toinen viime kerralla poissa ollut lapsi tuli tällä kerralla hieman myöhässä, joten hänen viime kertainen työnsä jäi tekemättä, koska olimme tuossa kohtaa jo aloittamassa tämän kertaisen tunnin teeman käsittelyä. Jatkoimme peikkojen öistä seikkailua samalla piiloleikillä kuin edelliselläkin kerralla. Tämän jälkeen lauloimme viime kerrallakin alustavasti laulettuun "Peikkopoikasten öiset touhut" -lauluun. Lapset muistivat laulun yllättävän hyvin, vaikka sitä ei edellisellä kerralla ehditty opetella kunnolla, vaan lauleskelin sitä itse lähinnä lopputunnista muun tekemisen "taustalla" muutamia kertoja. Soitimme laulun myös kanteleella ja merkitsimme monisteeseen soinnut.

Laulun ja soiton jälkeen jatkoimme peikkoseikkailua. Anne Honkala meni edellisellä kerralla poissaolleiden kanssa käytävään tekemään viime kerralla tehtyjä peikkohäntiä, jotta hekin pääsivät mukaan häntähippaleikkiimme. Häntähippaleikki oli jälleen riemastuttava, joskaan ei aivan niin riehakas kuin viime kerralla. Ennen kuin aloitimme leikin, pyysin lapsia seuraaman omia peikkoaskelia, millaisia askelia peikkopoika lasten mielestä ottaa leikkiessään hippaa. Leikin jälkeen palasimme peikkopojan askeliin ja lapset tuumasivat, että peikot ottavat "*pieniä, teräviä askelia*". Keskustelimme näistä askelista ja kerroin, että näitä askelia olisi tarkoitus maalata musakaripaidan toiselle puolelle. Kuuntelimme vielä hippaleikin taustalle olleen musiikin ja pyysin lapsia miettimään vielä askelille värin. Sellaisen, mitä heille musiikista tulisi mieleen. Vaikka yritin johdatella lapsia miettimään eri värejä, niin tällä kuin edelliselläkin maalauskeralla huomasimme Annen kanssa, että tämän ikäisten tyttöjen värisuosikki on vaaleanpunainen ja poikien sininen. Lapset jaksoivat yhtä innokkaasti ryhtyä maalaamaan kuin edelliselläkin maalauskeralla ja jaksoivat keskittyä omaan työhönsä todella hyvin. Lapset "töpöttivät" peikon askelia pienellä pensselillä musiikin tahtiin hippahäntämusiikin soidessa taustalla.

Kuva 17: Staccatomaalausta

Maalaamiseen kului taas yllättävän paljon aikaa, mutta tällä keralla olin osannut varautua siihen, enkä ollut suunnitellut maalauksen jälkeen mitään suuria osuuksia. Kertailimme syksyn aikana kanteleella soitettuja ja laulettuja lauluja. Itsellä ajatuksena oli kerrata tähän kokeiluun kuuluvia lauluja, mutta lapsetpa muistivatkin kaikki syksyn aikana soitettut laulut. Lapsillehan syksy on kokonaisuus, eivätkä he erota, mikä tunti on kokeilutunti ja mikä tavallinen, joten lasten toiveesta kertailimme kaikki syksy aikana soitettut kappaleet kanteleella. Jotenkin tuntuu, että lapset ovat omaksuneet laulut tosi hyvin. Onko syynä sitten se, että ryhmään on valikoitunut innokkaita ja osaavia lapsia vai onko syynä kokeilun tuoma innostus, mikä on sitten siirtynyt kaikkeen tekemiseen. Jos verrataan muihin tänä vuonna minulla toimiviin kanteleryhmiin, on tässä ryhmässä nähtävissä erityistä innostuneisuutta.

6.9 Kokeilukerta 9: Esitys

Kuva 18: Tuulimetsä

Koostimme heti vuoden 2011 ensimmäisellä musiikkileikkikoulukerralla vanhemmille pienen esityksen kokeilutunneilla tehdyistä asioista käyttäen tunneilla itse tehtyjä soittimia. Esiintymisasuna käytimme "muskaripaitaa". Esitimme "Tuulimetsän", jossa käytimme tuulikelloa, "Tuulee, tuulee" -laulussa soitimme kanteletta sekä pulloa, "Silisilisee" -laulussa soitimme kanteletta ja sadesoittimia, "Kaksi peikkopoikasta" -laulussa soitimme kanteletta sekä "Tuuliorkesterissa" käytimme tuulikelloa, sadesoitinta ja pulloa. Esityksen jälkeen kerroimme Anne Honkalan kanssa Musakäsi -kokeiluprojektista vanhemmille tarkemmin. Lopuksi jaoimme lapsille kunniakirjan osallistumisesta Musakäsi -kokeiluun.

Kuva 19: Silisilisee

Kuva 20: MusaKäsi -kokeiluryhmäläiset (kuvasta puuttuu yksi tyttö)

7 PALAUTE KOKEILUSTA

7.1 Anne Honkalan ajatukset kokeiluista

Tein Anne Honkalan haastattelun (kysymykset Liite 2) heti seuraavalla viikolla (15.12.2010) viimeisen kokeilukerran jälkeen. Haastattelu tapahtui kumminkin ennen vanhemmille pidettyä esityskertaa. Halusin tehdä haastattelun tuolloin, koska joulukuusi oli tulossa ja siten myös melko pitkä tauko, ajattelin että näin asiat olisivat vielä tuoreessa muistissa. Haastattelun etuna voidaan pitää sitä, että siinä voidaan säädellä aineiston keruuta joustavasti tilanteen edellyttämällä tavalla ja myötäillen vastaajaa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 192). Olin laatinut haastattelun kysymykset teemoittain. Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit, eli teemat ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys ei ole olennainen (Hirsjärvi & co. 2002, 192). Valitsin teemahaastattelun sen joustavuuden mukaan, koska halusin antaa Annelle mahdollisuuden kertoa omin sanoin kokeilusta, kumminkin huomioiden kokeilun lähtökohdat. Seuraavassa koosteena Annen haastattelu, kursivoidut tekstit ovat suoria lainauksia Annen haastattelusta.

Anne Honkala koki kokeilun onnistuneeksi ja erityisen mielenkiintoisen kokeilusta teki hänen mielestään yhteistyö toisen opettajan kanssa, mikä oli Annen mielestä toimivaa. Tärkeäksi hän koki sen, että kun tekee yhteistyötä toisen ammatti-ihmisen kanssa, tietää mitä toinen tekee ja tätä kautta pystyy antamaan arvostusta myös toisen osaamista kohtaan ja hälventää ennakkoluuloja eri taidelajeja kohtaan. Hänen mielestään toimiva yhteistyö tarvitsee avoimuutta ja luottamusta. *”Tärkeää on niiden molempien taiteiden välinen kunnioitus ja kunnioitus toisen osaamista kohtaan. Kumpikin osa-alue nähdään osana kokonaisuutta, eikä omana palikkana.”* Haasteina kokeilulle Anne näki sen, että kun nyt painotusalue oli tuoda käsitöitä musiikkileikkikoulutunnille, että tulevaisuudessa kummatkin taidelajit olisivat tasapuolisesti opetuksessa mukana, huomioon ottaen kummankin taidelajin omat tavoitteet.

Musiikin ja käsitöiden yhdistämisen Anne koki mielekkääksi. Hänen mielestään kyse on lasten huomioimisesta kokonaisvaltaisesti. Yhdistämällä eri taidelajeja samaan toimintamuotoon, pystymme antamaan lapsille myös parempaa palvelua. Hänen

mielestään kummassakin taidelajissa on sellaisia elementtejä, jotka tukevat toinen toisiaan. Asioiden työstäminen moniaistisesti ja kokonaisvaltaisesti tukee hänen mielestään asioiden sisäistämistä:

"Näen, että lapset kokee sen asian, mitä siellä on tapahtunut moniulotteisempaa kokemuksena. Mielestäni konkretisoiminen on tärkeitä lapsille, musiikki konkretisoituu niille jotenkin käsillä tekemisessä. Tekeminen tuki musiikkia ja se konkretisoitui näkyväksi... Olettais, että mielikuvat on vahvempia, kun ne tulevat tekemisen, musiikin ja liikkeen kautta."

Anne Honkalan mielestä on ollut vaikea huomata muutoksia lasten hienomotoriikan sekä itsetunnon kehittymisessä, koska kokeiluperiodi oli suhteellisen lyhyt. Lasten hienomotoriset taidot ja itsetunnon kehittyminen olivat myös kokeilun lähtökohtina, mutta kokeilun tavoitteena ei ollut mitata tapahtuuko näillä aloilla muutoksia. Huomiota Anne oli kiinnittänyt lähinnä lasten oma-aloitteisuuteen ja innostuneisuuteen. Hänen mielestään ne lapset, jotka kokivat käsillä tekemisen helpoksi, olivat oma-aloitteisempia ja innokkaampia aloittamaan uuden asian tekemisen. *"Ne joilla motoriikka on parempi, kehittyi tässäkin nopeammin ja sai positiivista fiilistä itselleen. Silloinkin ekalla kerralla, kun naulattiin raskaalla vasaralla, kaikki naulasivat reippaasti innolla."* Lasten itsetunnon kehittymistä edesauttoi Annen mielestä se, kun asioita tehtiin uudelleen ja lapset saivat toiston kautta kokea osaamisen iloa. *"Silloin kun on tullut toistoja, on huomannut, että lapset nauttivat aina siitä, että on osannut tehdä saman asian uudelleen. Toisto tuo osaamisen iloa. Esimerkiksi tuulikellon rautalangan kierittämisessä uudelleen tekeminen tuotti iloa ja oli lapsista kivaa, kun osasi."*

7.2 Vanhempien palaute kokeilusta

Tein kokeilun jälkeen kokeiluryhmän vanhemmille kyselyn (Liite 3) siitä, miten kokeilu oli näyttäytynyt lasten kotona. Olimme yhdessä lasten kanssa ajatelleet, että sitten viimeisellä kokeilukerralla esityksen yhteydessä kertoisimme vanhemmille tarkemmin MusaKäsi -kokeilusta ja sen kuluessa tehdyistä tuotoksista. Lapset itse päättivät ensimmäisellä kokeilukerralla, että he haluavat pitää tekemiset salaisuutena ja näyttää ne sitten vasta tulevassa esityksessä, jolloin ne olisivat yllätyksenä vanhemmille. Tämä on osaltaan saattanut vaikuttaa vanhempien vastauksiin.

Toteutin vanhemmille tehdyn kyselyn puhelinhaastatteluna tammikuun 2011 kolmannen viikon aikana siten, että olin sopinut etukäteen 9 vanhemman kanssa kellonajan, koska

heille soittaisin. Näin toiminkin 7 vanhemman kanssa. Yhden vanhemman kanssa soviteltu aika meni ohi, kun edellinen puhelu kesti pidempään kuin, mitä olin siihen varannut aikaa. Yhteen vanhemmista en tuolloin saanut sovituksista ajasta huolimatta yhteyttä. Yhden lapsen vanhemman kanssa emme tuolloin sopineet heidän poissaolonsa takia mitään aikaa. Päädyin keräämään tietoa vanhemmilta puhelinhaastattelun avulla, koska ajattelin, että siten tavoitan mahdollisimman monen vanhemman niin, että heillä on aikaa keskittyä haastatteluun. En halunnut toteuttaa haastattelua esimerkiksi musiikkileikkikoulutunnin jälkeen, koska kaikilla on siinä vaiheessa jo kiire iltapuuhin, eivätkä he ehkä olisi jaksaneet keskittyä haastatteluun. Puhelinhaastattelun runko oli myös niin ikään teemahaastattelun omainen. Olin laatinut suuntaa antavat kysymykset myös teemoittain, mitkä pohjautuivat kokeilun lähtökohtiin, mutta tarkoituksena oli antaa vanhempien kertoa omin sanoin omista ajatuksistaan kokeilua kohtaan. Tehdyissä puhelinhaastatteluissa kirjasin samaan aikaan vanhempien vastaukset. Niille kolmelle vanhemmalle, joihin en saanut puhelimitse yhteyttä, annoin haastattelukysymykset kotiin vastattaviksi. Loppujen lopuksi sain yhdeksältä perheeltä vastaukset. Puhelinhaastatteluun vastanneet vanhemmat olivat kaikki ryhmäläisten äitejä. Ne kaksi, jotka vastasivat kyselyyn kotonaan, ei ole tietoa, oliko vastaaja lapsen isä vai äiti. Seuraavassa esitellään vanhempien koostetut vastaukset. Kursivoidut tekstit ovat suoria lainauksia vanhempien vastauksista.

MusaKäsi -kokeilun tunnit olivat odotettuja tunteja. Lähes kaikki vanhemmat vastasivat, että oma lapsi oli odottanut, koska musiikkileikkikoulu taas olisi ja lapsi oli lähtenyt aina mielellään tunnille pitkänkin päivän päätteeksi. Lähes kaikki lapset olivat pitäneet tekemiset salaisuutena, vain muutama lapsi oli kysyttäessä kertonut, mitä tunnilla oli tehty ja millä tavalla ne oli tehty. Emme paljonkaan kertoneet, mitä olimme kullakin kokeilukerralla tehneet ja kokeiluryhmän lapsetkin olivat kokeilun aikana erittäin salaperäisiä suhteessa vanhempiinsa siinä mielessä, että he halusivat pitää salassa kokeilun aikana tehdyt tuotokset. Kun kulloinenkin kokeilutunti loppui, lapset veivät käsityöt "salassa" säilytyspaikkoihinsa (säilytyspaikat olivat käytävällä kaapeissa, minkä läheisyydessä vanhemmat odottelivat lapsia), eivätkä halunneet näyttää niitä vielä siinä vaiheessa vanhemmille. Tämän asian teimme osittain tiedostetusti ja osittain tiedostamatta. Kokeilu näkyi kotona kumminkin enemmänkin erilaisina tekemisinä kuin sanoin. Muutama lapsista oli alkanut heti kotona tehdä sadesoitinta kotona olleista tarvikkeista. Kolme vastaajista kertoi omien lastensa pitäneen sisaruksille, perheelle ja

sukulaisille musiikkileikkikoulua ja konsertteja, joissa laulettiin ja leikittiin samoja lauluja ja leikkejä, mitä MusaKäsi tunneilla oli tehty. Kun tuotokset sai viedä kotiin, vanhempien mielestä tehdyt tuotokset ovat olleet lapsille erittäin tärkeitä ja he olivat erittäin ylpeitä tekemisistään. Tuotokset olivat mukana leikeissä, osa oli ripustanut tuulikellon jo "paikoilleen". "Muskaripaita" oli erittäin mieluinen, jota oli pidetty siitä asti päällä. Yksi oli myös muistanut paidan musiikilliset termit staccaton ja legaton. Myös vanhempien mielestä oli hienoa, että MusaKädessä tehtiin sellaisia tuotoksia, joita voi käyttää myös kotona.

Kun kyse oli näin lyhyestä kokeilusta, vanhemmat eivät juuri osanneet sanoa MusaKäden osuutta lasten hienomotoriikan kehittymiseen. Suurin osa vanhemmista kertoi, että oma lapsi on aina ollut näppärä sormistaan ja innokas tekemään kaikenlaista, joten muutosta ei ehkä juurikaan ole tullut. Vanhempien mielestä tässä vaiheessa kaikki asiat vaikuttavat kaikkeen ja on vaikea lähteä erittelemään, mikä asia johtuu mistäkin. Muutama vanhemmista kumminkin kertoi käsillä tekemisen ja askartelun hieman lisääntyneen kotona sekä innostuneisuuden ja oma-aloitteisuuden askartelemista kohtaan. Lähes kaikki vanhemmat totesivat, ettei kokeilu ainakaan huonontanut lasten hienomotoriikallisia taitoja.

Kaikki vanhemmat olivat sitä mieltä, että musiikin ja käsitöiden yhdistäminen musiikkileikkikoulussa oli hyvä idea. Heidän mielestään musiikki ja käsityöt sopivat hyvin yhteen. Vanhempien mielestä on hienoa, kun tässä kokeilussa *"kädentaidot ja musiikki yhdistyivät, eikä niitä laiteta kilpailemaan toisiaan vastaan"*. Osalle vanhemmista selvisi vasta esitystunnilla, kuten yksi lasten vanhemmista totesi, että: *"Miten mahtavia ja hauskoja juttuja siellä on tehty. Olen tosi ylpeä, että lapset osasivat tehdä tosi hienoja juttuja, tuulimetsä ja kapellimestarijuttu"*. Myös muutamien lasten innostus lähteä musiikkileikkikoulutunnilla lisääntyi kokeilukerroilla eikä kenenkään lapsi ollut valittanut kokeilutunnin pituudesta, vaan kaikki olivat jaksaneet kaikki kokeilukerrat erittäin hyvin: *"Ei meillä ainakaan olla oltu väsyksissä, ihan hyvin on jaksanut"*. Muutama vanhempi totesi tällaisen toiminnan antavan lapsille mahdollisuuden käsitellä asioita monen eri aistikanavan ja katsontakanavan kautta, ja tätä kautta vaikuttavan myös aivojen kehittymiseen. Tällä tavalla konkreettisesti työstettynä, asiat menevät *"pilotajuntaan saakka"*. Kaiken kaikkiaan vanhemmat olivat erittäin iloisia omien lastensa puolesta heidän saadessa osallistua tällaiseen kokeiluun: *"Lisää tämmöistä! Tällainen missä yhdistyi monenlainen tekeminen, olisi ihanteellista. Niin kuin tässä nyt yhdistyi nyt nuo*

kaksi, ja se että on kaksi ammattilaista tekemässä juttuja". Heidän mielestään tällainen toiminta on tosi hyvää musiikkikasvatusta ja he olivat sitä mieltä, että: *"selkeästi näki, että lapset oli oppinut jotain uutta".*

Vanhempien mielestä on tärkeää, että musiikkiin yhdistetään muitakin taideaineita, eikä taideaineita kategorioida erikseen, vaan toiminta on monipuolista ja uskalletaan rikkoa totuttuja rajoja: *"Se oli kivaa, luovaa toimintaa ja lapsista hauskaa. Toiminnat sopivat hyvin yhteen".* Osa vastaajista totesikin, että ne tavallaan kuuluvat yhteen, esimerkiksi musiikki ja tanssi: *"Kun eri taiteita yhdistetään, se on monipuolisempaa ja tuo mielikuvitusta lapselle ja eri osa-alueet kehittyvät paremmin".* Muutaman vastaajan mielestä oli myös hienoa, kun lapsille annettiin mahdollisuus ymmärtää, että joku tekee soittimet ja tätä kautta arvostusta omia tekemisiään kohtaan.

MusaKäden toiminnan sisällön suhteen vanhemmilla ei juuri ollut toiveita: *"Kaikki on ollut tosi hyvää ja kivaa. Tärkeää on ollut se, että olette tehneet lasten kanssa sellaisia asioita, mitä ei itse kotona osaa tehdä, vaan on ollut opettajat, jotka näyttävät mitä tehdään".* Vanhemmat ovat olleet tyytyväisiä sekä toiminnan sisällön suhteen kuin myös siihen, että opettajia on ollut tunnilla kaksi ja olisivat valmiita maksamaan tällaisesta toiminnasta jonkin verran enemmän, muttei kumminkaan kaksinkertaista hintaa nykyisestäään. Suuri osa oli sitä mieltä, että puolitoistakertainen maksu olisi sopiva. Muutaman vanhemmista oli myös sitä mieltä, että hinnan tulisi olla sellainen, ettei se sulkisi perheiden mahdollisuutta osallistua toimintaan. Olisi myös hyvä antaa perheille mahdollisuus valita tavallisen musiikkileikkikoulun ja MusaKäsi musiikkileikkikoulun välillä.

7.3 Kokeiluryhmäläisten palaute kokeilusta

En ole suoranaisesti kysellyt palautetta kokeilusta kokeiluryhmäläisiltä, mutta olen saanut heiltä epäsuorasti palautetta kokeilun päättymisen jälkeisillä musiikkileikkikoulutunneilla vielä pitkälle kevääseen saakka. Vaikka olen lapsille kertonut, että MusaKäsi -kokeilu on ohi, lapset kysyvät kumminkin yhä edelleen tullessaan tunnille, että: *"Onko tänään 'pitkä tunti'? Tuleeko Anne tänään muskariin?"* Lapset kysyvät Annen tulemisesta musiikkileikkikouluun, koska jos Anne tulisi, se tarkoittaisi, että olisi "pitkä tunti", ja tulisimme tekemään jotain kädentaidon asioitakin. Monet ryhmäläiset ovat myös suurin ja kovinkin sanankääntein kommentoineet

tavallisten musiikkileikkikoulutuntien pituutta. Heidän mielestään tunti päättyi selvästikin kesken ja tunti tuntuu heistä lyhyeltä. *“Nytkö tää jo loppuu. Tylsää! Ihan tyhmää. Ihan liian lyhyt. Miksei tää voi vielä jatkua?!”*

Minulle lasten kokeilun jälkeiset kommentit viestittävät, että kokeilu oli lapsille mieleinen. Lapset selvästikin pitivät kokeilun sisällöstä, koska olisivat halunneet jatkaa vielä samanlaista toimintaa. Lasten kommentit antavat minulle myös varmuutta siitä, että kokeilu oli hyödyllinen ja jossain mielessä siis onnistunutkin.

8 TARKASTELU JA POHDINTA

Tällä opinnäytetyöllä pyrittiin saamaan uusia kokemuksia ja näkökulmia kokea ja työstää musiikkia musiikkileikkikoulussa. Se, että integroitaviksi osiksi muodostuivat musiikki ja käsityö, oli monen pienen osasen summa. Eri taideaineiden integrointia tehdään, jotta lapset kokisivat laaja-alaisesti ja monelta eri kannalta. Taiteita yhdistetään monellakin tapaa, osittain tiedostetusti, mutta osittain tiedostamattomasti. Tämän kokeilun pyrkimyksenä oli havainnoida toimintaa ja omia ajatuksia siitä, miten musiikin ja käsitöiden yhdistäminen toiminnalliseksi ja systemaattiseksi kokonaisuudeksi onnistuu.

MusaKäsi -kokeilu osoitti, että käsitöitä voi yhdistää systemaattisesti musiikkiin. Asioiden työstäminen moniaistisesti ja kokonaisvaltaisesti tukee niin musiikillisten kuin käsityöllistenkin asioiden sisäistämistä. MusaKäsi -kokeilu toteutettiin kahden eri alan ammattiosaajan yhteistyönä ja kokeilussa tehty yhteistyö oli toimivaa. Kokeilun vaikutusta lasten itsetunnon kehittämiseen voi peilata lasten innostuneisuudella niin käsityöllistä kuin musiikillistakin tekemistä kohtaan, sekä toistojen kautta koettuun osaamisen iloon. Hienomotorisella puolella ei juuri näkynyt kokeilun lyhyestä ajasta johtuen muutoksia, mutta varsinkin kotona oli havaittavissa lisääntyneitä innostuneisuutta ja oma-aloitteisuutta uusien asioiden tekemistä ja askartelemista kohtaan.

Kokeilussa pyrimme integroimaan musiikkia ja käsitöitä tiedostetusti siten, että ne olisivat yhteydessä toisiinsa ainakin teemallisella tasolla. Tässä mielestäni onnistuimme hyvin, syksyiseen tuuli -teemaan yhdistimme sadesoitin, tuulikellon ja ”muskaripaidan” tekemisen. Koska tämä oli itselle pilottikokeilu, tästä on hyvä lähteä kehittämään toimintaa edelleen siihen suuntaan, että pystyisi paremmin ottamaan huomioon niin musiikin kuin käsityön yhdistävät yksittäisetkin elementit siten, että kummankin osa-alueen yksittäiset tavoitteet tukisivat toinen toisiaan. Virkkalan & Suojalan mukaan yksittäisten elementtien havaitseminen tekisi mahdolliseksi niiden välisen dialogin. Heidän mukaansa musiikkia ja kuvataidetta yhdistää luontevasti elämyksellisyys ja ilmaisun sanattomuus, kuten rytmi, melodia ja kuvan viivasommittelu tai väri ja sointiväri. Liikkeen ja kuvataiteen yhteistä aluetta ovat kehonkuva, tietoisuus fyysisyydestä, motoriikan käyttö ja liike tilassa. Kuvataidetta ja käsitöitä taas yhdistävät samoja piirteitä omaava luova työskentelyprosessi. (Virkkala & Suojala 1998, 119).

Myös Anne Honkala (2010) totesi haastattelussaan, että musiikissa ja käsityötaiteessa on sellaisia elementtejä, jotka tukevat toinen toisiaan. Esimerkiksi musiikki auttaa teeman sisäistämässä ja ymmärtämisessä, ja hän näkee, että käsityö saa lisäarvoa musiikista. Hänen mielestään on tärkeää nähdä kumpikin osa-alue osana kokonaisuutta. Tässä kokeilussa musiikki ja käsityöt pääsääntöisesti kohtasivat lähinnä teemallisella tasolla toisensa. Ihan aluksi jo ennen kokeilua minulla oli ajatuksena myös, että kädentaidot tukisivat myös musiikillisia tavoitteita ja työstäisimme musiikillisia asioita kädentaidollisten osuuden kautta, näinhän teimmekin vasaroidessa. Mutta koska kokeilu oli itselle ihan ensimmäinen, oli tässä kohdassa vielä vaikea nähdä suurten linjojen sisältä pienempiä asioita ja kokonaisuuksia. Toiminnan jatkuessa, on helpompi lähteä etsimään myös muutakin yhteyttä musiikin ja käsityön välillä kuin teemallinen taso.

MusaKäsi -kokeilun yhtenä tavoitteena oli havainnoida, miten lapset näyttäisivät suhtautuvan musiikin ja käsityöiden yhdistämiseen. Havaintojeni ja vanhemmilta saatujen palautteiden perusteella voin todeta, että lapset selvästikin viihtyivät kokeilutunneilla. Vaikkakaan tavoitteenani ei ollut tiedostetusti mitata tai tarkkailla lasten oppimista, en ole voinut olla huomaamatta lasten innostuneisuutta esimerkiksi kanteleensoittoa ja uusia lauluja kohtaan. Käsiteltyämme jotain teemakokonaisuutta monen eri taiteen ja kokemuksen ja aistin avulla, asiat tuntuivat jäävän lasten mieleen tosi helposti, eikä niitä tarvinnut sinänsä ”opettamalla” opettaa. Ruismäki toteaa artikkelissaan ihmisen kokevan ja oppivan asioita monen eri kanavien kautta. Ja nimenomaan musiikkiin integroituna eri asioiden opettelu voi olla tutumpaa, helpompaa ja hauskempaa. Jos esimerkiksi taideaineita integroidaan muiden aineiden kanssa, avautuu enemmän kanavia kokemisen ja oppimisen väyläksi. (Ruismäki 1998, 37.) Monenlaisen kokemisen ja tekemisen kautta lapsi oppii ja saa palautetta myös osaamisestaan, ja näiden kautta tuoma tyytyväisyys itseensä ja osaamiseensa saa lapsen tuntemaan olonsa varmemmaksi. (Autio 2001, 36.) Tämä näyttäytyi myös tässä kokeilussa ja Honkala (2010) totesikin toistojen tuovan osaamisen iloa ja lapset ovat nauttineet tekemisestään.

Kokeilun yhtenä lähtökohtana on ollut kokonaisvaltaisuus. Olemme pyrkineet löytämään sellaisia taiteellisia työskentelyn tapoja, joilla olemme voineet kohdistaa huomion tietylle alueelle. Olemme pyrkineet käyttämään monenlaista ilmaisua työvälineinä ja pyrkineet liikkumaan yhden ilmaisun alueelta toiselle ja takaisin. Kokeilussa toimiva käytäntö oli se, että tunti rakentui siten, että musiikilliset ja käsityölliset osuudet lomittuivat pieninä

kokonaisuuksina toisiinsa. Lapset jaksoivat näin keskittyä hetken verran musiikilliseen osuuteen, mikä yleensä linkittyi käsityö-osuuteen teemallisesti, sitten taas musiikillinen osuus, jota seurasi käsityön osuus. Grönholm on todennut, että opetuksen järjestäminen teemallisiksi kokonaisuuksiksi helpottaa oppijaa hahmottamaan tiedon kokonaisuuksiksi ja ymmärtämään elämän ilmiöt toinen toisiinsa solmiutuviksi. Edelleen hän toteaa, että teemallinen opettaminen ei tarkoita sitä, ettei kunkin taiteen tai tieteen ominaisuutta otettaisiin huomioon, vaan että asiaa pohditaan useasta näkökulmasta. (Grönholm 1998, 4.)

Halusimme antaa lapsille mahdollisuuden kokonaisvaltaiseen ja moniaistiseen kokemiseen. Holistisen, eli *kokonaisvaltaisen* ihmiskäsityksen mukaan ihmistä ei nähdä pelkkänä tajunnallisena olentona, vaan tajunnalliset kokemukset tapahtuvat kehollisuuden mahdollistamana ja rajoittamana. Eli yhdistämällä sekä järjen että tunteet, oppiminen ja kokeminen on holistista, kokonaisvaltaista ja monipuolisessa opetuksessa otetaan hyvin huomioon ihmisen erilaiset tarpeet. (Anttila 1998, 84.) Honkala (2010) totesikin mielikuvien olevan vahvempia, kun ne tulevat tekemisen, musiikin ja liikkeen kautta. Kokeilumme toiminta perustui siihen, että käsiteltävää teemaa työstettiin niin musiikkiliikunnan, laulamisen, soittamisen, loruilun, draaman, kuuntelemisen ja kädentaitojen avulla, jotta lapset saisivat mahdollisimman monipuolisen kokemuksen asiasta. Anttilan mukaan inhimillinen kokemus onkin ensisijaisesti kehollinen, liikkeen, toiminnan tai aistimuksen aikaansaama kokemus, joka siirtyy tajuntaan. Mitä nuoremasta lapsesta on kysymys, sitä kehollisempi on heidän kokemusmaailmansa luonne. (Anttila 1998, 84 – 85). Ruismäki jatkaa edelleen (1998) lasten olevan kokonaisvaltaisia persoonallisuuksia, joiden on vaikea erotella eri osa-alueita erikseen. Etuna hän pitää saman asian työstämistä eri taidekeinoin ja tätä kautta aiheen monipuolistumista. Tämä tarjoaa erilaisille lapsille mahdollisuuden lähestyä eri tavoin aihetta ja tukea jokaisen oppimistyyliä. (Ruismäki 1998, 41).

Pyrimme suunnittelemaan sellaisia käsitöitä, mitkä olisivat lapsille taidollisesti sopivia, eivätkä kuitenkaan liian helppoja. Anne Honkala (2010) huomasi kokeiluryhmän lapsista, että osa lapsista koki käsillä tekemisen itselleen helpoksi, he myös olivat oma-aloitteisempia ja heillä oli suurempi into aloittaa tekeminen. Hän totesi myös käsillä tekemisen olevan tärkeää niin ajattelun kehittymiselle kuin myös käden ja aivojen yhteistyölle. Kokeilun yhteydessä emme tehneet mittauksia lasten hienomotoriikan kehittymisestä. Vanhemmilta saatujen palautteiden, Annen sekä omien havaintojeni

perusteella voidaan kuitenkin todeta, ettei kokeilu ainakaan vähentänyt lasten kiinnostusta käsillä tekemistä kohtaan, vaan suurimmalla osalla lisäsi innostuneisuutta kädentaidollisiin tehtäviin. Oletettavaa on, että innostuksen myötä myös kädentaidollinen ja hienomotorinen osaaminen lisääntyi.

Yhteistyö Anne Honkalan kanssa muotoutui mielestäni erittäin toimivaksi. Kokeilutunnit sujuivat yleensä niin, että minä ohjasin tunnin teeman ja musiikilliset osuudet, Anne vastasi käsitöihin liittyvistä asioista. Tunnin kokonaisuus muodostui mielestämme toimivaksi siten, että välillä oli musiikillinen osuus ja sitten käsityön osuus sitten taas musiikillinen ja käsityön osuus. Anne jatkoi siitä, mihin itse jäin ja olimme näin ikään kuin vuoropuhelussa keskenämme. Tunnin kuluessa autoimme toistemme osuuksissa tarpeen mukaan. Toimivaa oli myös se, että asiat toteutettiin ”kokonaisuuksina”, jotka olivat yhteydessä teemallisesti ja asiallisesti toisiinsa. Myös Honkalan (2010) mielestä yhteistyö on ollut sujuvaa ja olemme pystyneet puhumaan samaa kieltä eri taidelajista huolimatta. Toimivan yhteistyön pohjalla on luottamus toiseen ja sitoutuminen toimintaan, ilman sitä toiminta ei olisi ollut mahdollista. Luottamuksen ja sitoutumisen lisäksi tarvitaan toisen ammattitaidon ja osaamisen arvostamista ja kunnioittamista. Vaikka työskentelymme kokeilutunneilla ja kokeilun suunnittelemisessa on sujunut hyvin, emme tiedä toistemme alasta riittävästi, jotta voisimme ottaa enemmän kantaa toisen alan osuuden suunnitteluun.

Kokeilun yleinen teema oli syksyiset sateet ja tuulet. Tapahtumapaikkana oli metsä. Ja seikkailijahahmoina olivat metsän ötökät ja peikko. Kädentaidollisessa osuudessa teimme sadesoitin, tuulikellon ja ”muskaripaidan”. Tämän jälkeen pohdittavaksi tulikin, miten nivoa nämä soittimet musiikkileikkikouluun ja kanteleensoittoon. Teimme aluksi suunnitelmat pääpiirteittäin, miten syksyn 9 kokeilukertaa kädentaidollisessa mielessä etenisi. Musiikillisen osuuden suunnittelemista jouduin tekemään lyhyemmällä aikavälillä, koska tuntien kulkuun oleellisesti vaikuttaa, mitä edellisellä tunnilla on ehditty tehdä. Jokaisen kokeilukerran jälkeen teimme tilannekatsauksen, mitä olimme tunnilla ehtineet tehdä ja mistä jatkaisimme seuraavalla kerralla. Kaikki vaikutti kaikkeen ja välillä tuntuikin vaikealta saada kaikki osuudet sopimaan yhteen.

Tässä tehty kokeilu on ollut vain pintaraapaisu ja alkusykäys, mitä kaikkea voisi musiikin ja käsitöiden kanssa tehdä. Yllättävää tuntien suunnittelemisessa ja toteuttamisessa oli se, miten suuren ajan käsityö osuudet veivät aikaa. Osasin

kutakuinkin arvioida musiikillisten osuuskien ajankulun, mutta käsityön osuuden ajankäytön arviointi oli minulle vaikeampaa. Varsinkin kokeilun alkuvaiheessa suunnittelin tunnille tehtäviä asioita paljon enemmän kuin mitä ehdimme tehdä. Myös kokeilumme aiheen ja aikataulun rajausta aiheutti sen, että tietyillä kerroilla piti ehtiä tehdä tietyt asiat, jotta toiminta pysyisi kutakuinkin suunnitelmien puitteissa. Jos tulevaisuudessa tällainen toimintamuoto jatkuu, olisi hyvä antaa tekemiselle enemmän aikaa, ja mennä lasten ehdoilla, suunnitella käsityölliset osuudet pienempiin palasiin.

Oleellisesti kokeilun luonteeseen vaikutti se, että kokeilu toteutettiin esikouluikäisten kantelemusiikkileikkikouluryhmässä. Koska halusin, että musiikki ja käsityöt ovat yhteydessä ainakin jollakin tasolla toisiinsa, näin aluksi se onnistui parhaiten teemallisella tasolla. Kanteleryhmän soitettavat kappaleet tuli siis nivota työstettävään teemaan ja sitä kautta kädentaidolliseen osuuteen. Koska olimme kanteleensoitossa ihan alkutaipaleella, oli joskus todella haasteellista löytää soitettavaa materiaalia, mikä olisi juuri ollut sopiva juuri siinä kohdassa kokeilua. Myös osaltaan kädentaidolliset osuudet muokkasivat oleellisesti käsiteltävää teemaa, koska olimme jo etukäteen päättäneet, mitä tulisimme kokeilun aikana tekemään. Toki pieniä ja joskus suurempiakin muutoksia tehtiin. Kun esittelin kokeilua vanhemmille, kerroin että ryhmässä toteutetaan kanteleensoiton "tavoitteita", joten itsestä tuntui, että jokaisella tunnilla kokeilusta huolimatta tulisi kannelta soittaa ja mennä tässä myös eteenpäin. Kokeilun edetessä tuli itselle ajatus siitä, miten MusaKäsi toiminta onnistuisi tavallisessa musiikkileikkikouluryhmässä, jossa musiikilliset mahdollisuudet olisivat monipuolisemmat siinä mielessä, että kanteleensoiton tavoitteet eivät olisi ohjaamassa musiikillista osuutta. Kokeilu toimi myös kanteleryhmässä, mutta koska soittamme tunnilla myös kannelta, ei yksinkertaisesti ehdi tehdä niin paljon kuin tavallisessa musiikkileikkikouluryhmässä. Toisaalta kanteleensoitto tuo myös kokeiluun oman ulottuvuutensa, mitä taas tavallisessa musiikkileikkikouluryhmässä ei ole.

MusaKäsi -kokeilu on omalta osaltani ollut erittäin antoisa, mutta toisaalta myös erittäin haasteellinen kokeilu. Osatavoitteena kokeilulle oli muun muassa laajentaa ja syventää omaa ammatillista osaamistani Tätä olen saanut muun muassa perehtymällä alan kirjallisuuteen. Musiikillista puolta lukuun ottamatta tämä kokeilu oli itselle tavallaan hyppy tuntemattomaan, koska en löytänyt viitteitä siitä, että tämänmuotoista kokeilua olisi tehty aikaisemmin. En pystynyt peilaamaan kokeilua mihinkään toiseen kokeiluun. Tämä oli myös hyppy tuntemattomaan myös siinä mielessä, että en ollut aikaisemmin

kokeillut opetustyössäni musiikin ja kädentaitojen liittämistä yhteen. Eli alussa oli vain idea yhdistää musiikkia ja käsitöitä. Asetin tavoitteekseni myös sen, etten pitäytyisi koko ajan vanhassa ja tutussa, vaan lähestyn myös musiikillista puolta siten, että etsin myös siinä uusia asioita, uusia lauluja ja uusia tapoja tehdä ja toimia.

Myös työskentely Annen kanssa on ollut minulle erittäin mielenkiintoista ja avartavaa. Oma ammatillinen näkökantani on laajentunut ja syventynyt kokeilun, ja toisen opettajan kanssa tehdyn yhteistyön tuloksena. Lisäksi olen saanut "uutta virtaa" tehdä tätä työtä. Kokeilun toteuttaminen tuntui hyvältä myös siinä mielessä, kun oli toinen työpari, joka vastasi sellaisesta, mikä itselle oli vierasta. Eli, että oli oman alansa ammattilainen, joka otti vastuun omasta osuudestaan, hankki ja toi tarvittavan materiaalin, tuli paikalle sovitusti ja hoiti oman osuuden sovitusti. Tämä ei olisi tullut onnistumaan itseltäni yksinään. Ensinnäkin materiaalien hankkiminen oman työn ohessa on iso asia, jos ajatellaan, että tekisi musiikkia ja käsitöitä laajemmin omissa ryhmissä. Toiseksi, oma tieto ja taito eivät riitä käsityöideoiden kehittelyyn, materiaalien mahdollisuuksiin ja kaikkeen tähän liittyvään. On hyvä, että tämän puolen hoiti alansa ammatti-ihminen, jolla on tähän puoleen tarvittava tietotaito. Grönholm on todennut, että onnistuakseen teemaopetus tarvitsee sen, että opettajalla tai opettajilla on asiantuntemusta eri taiteen alueilta. Jos asiantuntemusta ei ole, vaarana on pinnallinen puuhastelu (Grönholm 1998, 4).

Tässä vaiheessa voinkin todeta, että olen vasta alkutaipaleella musiikin ja käsityön yhdistämisessä. Kokeilu osoitti kuitenkin, että musiikkia ja kädentaitoja voi yhdistää systemaattisesti. Jatkossa mielenkiintoista tästä tekee se, että miten nähdä ja löytää muitakin yhdistettäviä elementtejä näistä kahdesta eri taidelajista. Löytyisikö kädentaidollisesta puolesta enemmän konkreettisia elementtejä musiikillisten tavoitteiden työstämiseen ja toisin päin. Oletan, että niitä alkaa myös vähitellen löytyä, kun toimintaa jatketaan. Nyt lähtökohtana tässä on ollut musiikki ja sen tavoitteet, mutta miten toiminta muuttuu, kun näiden lisäksi otetaan huomioon myös käsityön tavoitteet.

Valitsin havainnoinnin tiedonhankintamenetelmäksi. Havainnoinnissa on hyvää se, että saa tehdä havaintoja itse tilanteessa, missä toiminta tapahtuu. Se, että yrität samalla havainnoida ja viedä toimintaa eteenpäin, on hieman vaikeampi yhdistelmä. Kun viet toimintaa eteenpäin, huomiosi kiinnittyy siihen ja yleinen havainnointi väistämättäkin

jää vähemmälle, ja tämä tietenkin vaikuttaa tekemiisi havaintoihin. Toisaalta saat myös sellaista tietoa toiminnasta ja tunnelmista, joita et voi saada ulkopuolisena havainnoijana. Omien havaintojeni tueksi käytin tunnilla sekä kameralla kuvaamista että videointia. Näillä menetelmillä saatu materiaali oli omien havaintojeni ja päiväkirjamerkintöjeni tukena. Tässä oli myös hieman ongelmia, koska yritin itse kuvata toimintaa välillä kameralla ja välillä videolla. Välillä itse toiminta vei mennessään ja kuvaaminen unohtui kokonaan. Kun olin kameran takana, en pystynyt tekemään kokonaisvaltaista huomiota tilanteesta. Varsinkin tässä työn loppuvaiheessa tämä hieman harmittaa, koska kuvamateriaalia ei ollutkaan kaikista tilanteista, joista olisin tähän työhöni halunnut liittää. Näin jälkikäteen viisainta olisi ollut, kuten opinnäytetyön ohjaajani jo alussa mainitsi, että joku ulkopuolinen olisi hoitanut kuvaamisen, jolloin olisin itse voinut keskittyä paremmin toimintaan.

Työnantajani Etelä-Pohjanmaan Musiikkiopiston toiveita MusaKäsi -kokeilulle oli hakea uudenlaista lähestymistapaa musiikin kokemiseen ja oppimiseen verkostoitumisen avulla. Samalla oli tarkoitus kartoittaa, kannattaako tällaista toimintamuotoa tarjota jatkossa osana musiikkiopiston varhaiskasvatuksen yhtenä toimintamuotona. Mielestäni saavutimme nämä toiveet, verkostoituminen tässä kohdassa oli toimivaa ja musiikin ja käsitöiden yhdistäminen toimivaksi kokonaisuudeksi onnistuu. Toiminnan jatkaminen riippuu paljolti siitä, miten toiminnan pystyy hinnoittelemaan sellaiseksi, että sen on järkevä toteuttaa ja mitä mahdolliset asiakkaat ovat siitä valmiita maksamaan. Olen saanut työnantajani kiinnostumaan MusaKäsi toiminnasta ja saanut luvan perustaa syksyllä 2011 ensimmäisen virallisen MusaKäsi ryhmän yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan käsi- ja taideteollisuusyhdistyksen Näppi-käsityökoulun kanssa. Tästä kokeilusta saatujen havaintojeni ja haastatteluista saatujen palautteiden perusteella mahdollinen tuleva ryhmä toteutetaan tällä kerralla esikouluikäisten tavallisessa musiikkileikkikouluryhmässä, eli ryhmässä ei ole soitinta, mikä sitoisi toimintaa. Näin saan hieman vapaammat toteuttaa toimintaa. Tulevan toiminnan kädentaidollisesta osuudesta vastaa Anne Honkala.

LÄHTEET

Aho, S. 1996. Lapsen minäkäsitys ja itsetunto. Oy Edita Ab. Helsinki.

Anttila, E. 1998. Tanssi ihmisen ja yhteisön integroijana. Teoksessa Taito- ja taideaineiden opetuksen integrointi. Kokemuksia, käytäntöjä, teoriaa. (toim. Puurula, A.) Hakapaino. Helsinki.

Autio, T. 2001. Liiku ja leiki. Motorisia perusharjoitteita lapsille. Kolmas painos. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Ayres, A. J. 2008. Aistimusten aallokossa. Sensorisen integraation häiriö ja terapia. WS Bookwell Oy. Juva.

Damm, R., J. 2006. Education through Collaboration: Learning the Arts while Celebrating Culture. Music Educators Journal. Nov 2006; 93, 2; ProQuest Direct Complete pg.54 – 58.

Etelä-Pohjanmaan käsi- ja taideteollisuus ry. Näppi-käsityökoulu. Käsityön taiteen perusopetus. Laajan oppimäärän opetussuunnitelma.

Grönholm, I. 1998. Taito- ja taideaineiden opetuksen integraatioseminaarin avaus. Teoksessa Taito- ja taideaineiden opetuksen integrointi. Kokemuksia, käytäntöjä, teoriaa. (toim. Puurula, A.) Hakapaino. Helsinki.

Hellstèn, A-S. 2009. Tanssimuskari – Èmile Jaques-Dalcrozen musiikkiliikunnan metodi 4 -vuotiaiden tanssipainotteisessa musiikkileikkikoulussa. Lahden ammattikorkeakoulu. Musiikin koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2002. Tutki ja kirjoita. Tummavuoren kirjapaino Oy. Vantaa.

Hongisto-Åberg, M., Lindeberg-Piironen, A. & Mäkinen, L. 1993. Musiikki varhaiskasvatuksessa. Hip hoi, musisoi! Fazer Musiikki Oy. Tammer-Paino Oy. Tampere.

Honkala, A. 2010. Haastattelu 15.12.2010.

Huotilainen, M. & Putkinen, V. 2008. Musiikkiharrastus vaikuttaa voimakkaasti lapsen aivotoimintaan. *Musiikki* 2008/3-4, 204 – 217.

Jarasto, P. & Sinervo, N. 2000. Elämää varten. Alle kouluikäisen lapsen maailma. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Karppinen, S. 2009. Kädentaidot ja käsityökasvatus. Teoksessa *Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä.* Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki, A-L (toim.) 2009. Yliopistopaino oy. Helsinki.

Karvonen, P. 2000. Hyppää pois! Lapsen motoriikan arviointi ja kehittäminen. Tammer-Paino Oy. Tampere.

Kivelä-Taskinen, E. 2008. Rytmikylvyn Pikku-kuplat. Multiprint Oy. Espoo.

Lehtinen, U., Haapala, M. & Dahlström, R-M. 1993. Aistien avulla oppimaan. Tammer-Paino Oy. Tampere.

Mansikkakorpi, H. 2009. Taidemuskari: taideintegraation mahdollisuuksia 4-5-vuotiaiden lasten musiikkikasvatuksessa. Taiteiden ja kulttuurin tutkimuslaitos. Jyväskylä. Pro gradu -tutkielma.

Mori, K. 1996. Expressive education in early childhood. *Arts Education Policy Review*. Mar/Apr 1996; 97, 4; ProQuest Direct Complete pg. 31 – 34.

Mäki-Ikola, A. 2009. Taideintegraatio musiikkileikkikoulussa. Taideintegraatiokokeilu musiikista kuvaksi. Opinnäytetyö.

Puurula, A. 1998. Integrointi taidekasvatuksessa – Monitahoisuus tavoitteena. Teoksessa *Taito- ja taideaineiden opetuksen integrointi. Kokemuksia, käytäntöjä, teoriaa.* (toim. Puurula, A.) Hakapaino. Helsinki.

Ruismäki, H. 1998. Musiikki osana taidekasvatusta ja elämää - Näkökulma musiikkikasvatuksessa. 2.1.2 Opettajien yhteistyö

Ruokonen, I., Rusanen, S.& Välimäki, A-L (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. 2009. Yliopistopaino oy. Helsinki.

Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia. Opetusministeriön julkaisu 2010.
http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2010/Taiteesta_ja_kulttuurista_hyvinvointia.html

Toivonen, E. 2005. Opettajien tiimityöskentely kamarimusiikkiyhtyeen opetuksessa. Vantaan Peltolan koulun yhteismusisointiprojekti syksyllä 2005. Opinnäytetyö. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Gummerrus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Virkkala, S. & Suojala, M. 1998. Miten me sen teemme: Kokemuksia taito- ja taideaineiden opetuksen integroinnista lastentarhanopettajan koulutuksessa. Teoksessa Taito- ja taideaineiden opetuksen integrointi. Kokemuksia, käytäntöjä, teoriaa. (toim. Puurula, A.) Hakapaino. Helsinki.

LIITTEET

LIITE 1: MusaKäden informaatiolappu MusaKäsi -ryhmäläisten vanhemmille

MusaKäsi

musiikki ja käsityö käsikädessä

musiikkia – materiaaleja – itse tehtyjä soittimia – rytmiä ja rautalankaa – mitä kuuluu – miltä
tuntuu – miltä näyttää

Miten voisin tehdä rytmin näkyväksi?
Miltä kuulostaa ääni villasukassa? Entä tynnyrissä?

MusaKäsi on projektikokeilu, joka toteutetaan syksyn 2010 aikana Tanelinrannan koulun torstaipäivän kantelemuskariryhmässä. MusaKäsi tuntien aikana yhdistyvät syksyn musiikkiteemat ja käsillä tekeminen. Oppilaat valmistavat mm. itselleen sadesoittimen, tuulikellon ja maalaavat musiikkia tekstiiliin. Opettajina toimivat Annika Mäki-Ikola ja Anne Honkala. Lisätietoja: Annika puh. 044 0120674 tai Anne puh. 040 5512072

MusaKäsi toteutetaan yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan käsi- ja taideteollisuus ry:n Näppi-käsityökoulun ja Etelä-Pohjanmaan Musiikkiopiston kanssa. Kokeilu on samalla osa Metropolian Ammattikorkeakoulun Ylemmän AMK-tutkinnon opinnäytetyötä.

LIITE 2: Anne Honkalan haastattelukysymyksetKokeilun onnistuminen

- * Mitä mieltä olet MusaKäsi -kokeilusta?
- o Vastasiko kokeilu ennako-odotuksiasi?
- o Tuliko vastaan jotain uutta? Yllättävää?
- o Kokeilun haasteet / ongelmat

Musiikin ja kädentaitojen yhdistäminen

- o Mitä mieltä olet musiikin ja käsitöiden yhdistämisestä?
- o Miten olet kokenut musiikin ja käsitöiden yhdistämisen?
- o Tukevatko mielestäsi musiikki ja käsityöt toisiaan?
- o Oletko huomannut eroa (lähinnä lasten suhtautumisessa tekemiseen) Näppikäsityökoulu- ja MusaKäsi -kokeiluryhmissä? Mitä?
- o Näkyykö moniaistisuus ja kokonaisvaltaisuus jotenkin MusaKäsi -kokeilussa verrattuna esim. Näppikäsityökouluun? Miten?

Lasten hienomotoriset taidot

- o Oletko tehnyt huomioita lasten hienomotoriikassa (verrattuna esim. Näppikäsityökoululaisten hienomotoriikkaan)? Mitä?
- o Oletko huomannut muutosta lasten hienomotorisissa taidoissa kokeilun edetessä?

Lasten itsetunto

- o Oletko tehnyt huomioita, miten lapset näyttäisivät suhtautuvan omaan osaamiseensa kädentaidollisissa osuuksissa? Millaisia?
- o Oletko huomannut, että lasten itsetunto olisi parantunut MusaKäsi -kokeilun edetessä suhteessa kädentaidollisiin osuuksiin?

Kahden opettajan ammatillinen yhteistyö

- Miten olet kokenut yhteistyön toisen taideaineen opettajan kanssa?
- Mitä hyvää työskentely toisen oman alansa ammatti-ihmisen kanssa tuo? Mitä huonoa?
- Voisitko työskennellä tulevaisuudessa musiikkia ja käsitöitä yhdistävässä toiminnassa toisen alansa ammatti-ihmisen kanssa?
- Mitä yhteistyö mielestäsi edellyttäisi, että toimisi hyvin?

Kokeilun kehittämisehdotuksia ja tulevaisuuden mahdollisuudet

- Millaisia kehittämisideoita sinulle on tullut mieleen kokeilun yhteydessä?
- Näetkö tällaiselle toiminnalle tulevaisuutta?
- Mitä mielestäsi edellyttäisi, että tällainen toiminta saataisiin käynnistettyä?

LIITE 3: Kysely vanhemmille

- Miten lapsenne on näyttänyt suhtautuvan musiikin ja käsitöiden yhdistämiseen musiikkileikkikoulussa? Onko tuonut asiaa jotenkin ilmi tai kertonut siitä kotona?
- Oletteko huomanneet kotona kädentaidoissa / hienomotoriikassa muutosta?
- Mitä mieltä itse olette musiikin ja käsitöiden yhdistämisestä musiikkileikkikoulussa?
- Miten mielestäsi MusaKäsi -kokeilu onnistui?
- Pidätkö tärkeänä, että musiikkiin yhdistetään muita taideaineita, esim. käsitöitä?
- Haluaisitteko MusaKäsi -toiminnan jatkuvan? Miksi?
- Jos musiikkileikkikoulussa toimintaa (MusaKäsi) vetäisi kaksi oman alansa ammatti-ihmistä, olisitteko valmiita maksamaan toiminnasta suhteessa enemmän? Kuinka paljon?
- Olisiko sinulla joitain toiveita MusaKäsi -toiminnan suhteen? Mitä?
- Onko jotain muuta sanottavaa kokeilusta? Muuta?

LIITE 4: 1. Kokeilukerta: Pisarat ja puron silinää

- Kanteleiden viritys
- Alkupiiri (On hauskaa tehdä näin)
- Tunnin teemaan orientoituminen: Pilvi
 - *hallaharso ja musiikki (Musiikille siivet cd 2 no 1, Breezes from Lapland)
- Pisanan matka mereen (Karvakorvan laulupurkki s. 29)
 - * tehdään äänet kanteleella
- Lammikon pinnalle pisaroita tippu
 1. musiikki. laulu ja liike (Laulun aika)
 2. laulu ja välisoittoloru sekä liike: Pieni sade, suurisade, ukonilma
 3. soitto kanteleella (mansikkasointu ja välisoittoloru, koputus ponteena)
- Kädentaidot: sadesoittimen aloitus: naulojen vasarointi putkeen
- Puro solisee: Silisilisee (Karvakorvan laulupurkki s. 28)
 1. puroletka (musiikki Karvakorvan laulupurkki cd no 11)
 2. laulu ja kanteleet (A: mansikkasointu ja B: puronsolinaa ponteena)
 3. monisteet: merkitään I -sointu
- Kädentaidot: sadeputkeen sadeäänet
 - * etsitään omaan sadesoittimeen mieleiset äänet
- Silisilisee
 - A: laulu ja kannel
 - B: laulu ja sadesoitin

LIITE 5: 2. Kokeilukerta: Ötökät ja maisema

- Kanteleiden viritys
- Kerrataan edellisen tunnin soittokappale: Silsilisee
 - A: laulu ja kannel
 - B: sadesoittimet
- Pieniä ötököitä viihtyy puron läheisyydessä
 - * "Turilas, turilas" -loru, sanarytmitaputus kapuloiden säestämänä
 - * "Etana, etana näytä sarves" ja "Lennä lennä leppäkerttu" -laulut
 1. sikermä liikkuen
 2. sikermä soittaen kanteleella
- Ötökät "Pikku kuplat" cd:ltä(nro 8)
 - * kuunnellaan, mitä muita ötököitä lähistöllä liikkuu
 1. valitaan oma ötökkä
 2. liikutaan oman ötökkämusiikin soidessa
- Kädentaidot: ötökät
 - * piirretään kankaalle vahaliiduilla ötököitä (kangas tulee sadesoitin putken päälle), musiikkina; Hyönteiselämää, Hännääjät ja Amppariräppi (Musiikin mestarit 1-2 cd 1 nrot 5, 6 ja 7)
- Ötökät lentävät omenapuun juurelle:
 - Satu: Pilvet ja omenapuu (Kuinka soikaan sininen s. 106)
 - * äänet satuun: Kuinka soikaan sininen cd 2 nro 23-26
- Keskustellaan sadusta ja väreistä
 - * Anne kertoi pääväreistä ja värien sekoittamisesta
- Kädentaidot: maalataan maiseman ötököille, musiikkina Perhosvalssi

LIITE 6: 3. Kokeilukerta: Ötökät / kertausta

- Kanteleiden viritys
- Alkupiiri (On hauskaa tehdä näin)
- Muistellaan edellisen kerran tekemisiä
 - * kerrataan Ötökkä-sikermä laulaen ja soittaen kanteleella
- Kuvasta ääni:
 1. jaetaan jokaiselle oma ötökkäkuva / -maalauk
 2. muodostetaan 3 – 4 lapsen ryhmiä
 3. jokainen ryhmä tekee ryhmän kuvista pienen tarinan
 4. mietitään tarinalle äänet (keho-soittimet, soittimet, kannel)
 5. esitetään tarina
- Kädentaidot: viimeistellään sadesoitin (taustalla musiikkina "Silisilisee",
Karvakorvan laulupurkki cd no ?)
 1. ötökkäkuvan liimaus putkeen
 2. liimataan putken päät kiinni
- Kertaus: Silisilisee
 - * lauletaan ja säestys kanteleella ja sadesoittimella

LIITE 7: 4. Kokeilukerta: Syksyn tuuli

- Kanteleiden viritys
- Alkupiiri
- Arvoitus tuulesta (Tulee ja menee, ei kerro, mistä tulee ja mihin menee. "Tuuli")
 - * tehdään ja koetaan "tuulta" leikkivarjolla (musiikkina Lundsten: Tuulitanssi)
- Tuulee, tuulee syksyllä, syksyllä -laulu
 1. lauletaan laulu keinutellen leikkivarjon kanssa
 2. soitetaan laulu kanteleella säestäen I- ja V -soinnuilla
 3. monisteet: merkitään I- ja V -soinnut
- Tehdään tuulen aiheuttamia ääniä
 1. mietitään, millaisia ääniä tuuli aiheuttaa
 2. kokeillaan ja tehdään tuulen aiheuttamia ääniä omalla keholla, tuuliputkella, rytmi- ja melodiasoittimilla, kanteleella, tuulikellon materiaaleilla
 - * kokeillaan, miten eri materiaalit soivat ja miten eri materiaalien käyttö muuttaa ääntä
- Kädentaidot: aloitetaan tuulikellon tekeminen
 - * musiikkina taustalla Lundstenin Tuulitanssi

LIITE 8: 5. Kokeilukerta: Tuulimetsän peikot

- Kanteleiden viritys
- Alkupiiri
- Keskustellaan edellisen tunnin tekemisistä, lauletaan ja soitetaan edellisen tunnin soittolaulu kanteleella
 - * Tuulee, tuulee syksyllä, syksyllä
- Kädentaidot: jatketaan tuulikellon tekemistä (tuulikellot soivaksi)
- Tuulimetsä
 - * kokeillaan tuulikellon ääniä
 - * kokeillaan, miten lasipulloista saadaan tuulen vinguntaa (miten ääni muuttuu, kun lisätään tai poistetaan vettä)
 - * ryhmä kolmeen: tuulet, tuulen vingunta, metsän puut (välineet: huivit, tuulikellot, lasipullot) → metsä soi, kun tuuli kulkee ohi (taustalla tuulen suhinaa Olin liikunta- ja kuuntelu cd 3: 16 – 17)
- Tuuli lennättää (lentoleikki, Karvakorvan laulupurkki s. 46, pallot, musiikkina Lundstenin Tuulitanssi)
- Alkaa kuulua räminää → vastaan tepastelee peikkopoika
 - * Peltiränni peikkopoika -laulu (Karvakorvan laulupurkki cd 12)
 1. musiikkiliikunta
 2. lauletaan ja soitetaan laulu kanteleella
 3. monisteet: merkitään I- ja IV –soinnut
- Kädentaidot: tehdään koriste tuulikelloon → peikkopoika (rautalangasta, musiikkina Karvakorvan laulupurkki cd 12, Peltirännin peikkopoika)

LIITE 9: 6. Kokeilukerta: Tuulimetsän peikot (kertausta)

- Kanteleiden viritys
- Alkupiiri
- Keskustellaan, mitä edellisellä kerralla tehtiin, laulettiin ja soitettiin
- Jatketaan tuulen työstämistä edelleen (tuulen mukana lentelee kaikenlaista)
 - * Lentoleikki pallojen kera (Karvatorvan laulupurkki s. 46)
 - tehdään kahden tai kolmen hengen ryhmiä, jokaisessa ryhmässä kaksi palloa, keskellä oleva laittaa kätensä pallojen päälle ja sinulla olevat kuljettavat
- Tuuliorkesteri ja kapellimestari (pullot, tuulikellot ja kanteleet) → jokainen johtaa vuorotellen tuuliorkesteria
- Kädentaidot: maalataan muskaripaidan toiselle puolelle tuulta (legatoa) kangasväreillä
- Peltirännin peikkopoika
 1. laulu ja liikunta (Karvatorvan laulupurkki cd no: 12)
 2. laulu ja soitto kanteleella (I- ja IV -soinnut)
 3. laulu ja soitto
 - A: kanteleet
 - B: kantele: koputus ponteen, tuulikello, sadesoitin, pullot (jokaiselle säkeistölle oma soitin)
- Kädentaidot: tehdään loppuun tuulikellon peikkokoriste rautalangasta (musiikkina Peltirännin peikkopoika)
- Peltirännin peikkopoika liikkuu metsässä piilosilla (musiikkiliikunta, Piilometsän säveliä cd no: 18)
- Kädentaidot: tehdään peikoille hännät → matonkuteista letittäen
- Häntähippa (Kiiltomato laulupolulla opas s. 44, musiikkina: Vauhtivarpaat cd 1 no: 4)

LIITE 10: 7. Kokeilukerta: Peikkojen öiset touhut

- Kanteleiden viritys
- Alkupiiri
- Jatketaan seikkailua peikkojen kanssa:
 - * Peltirännin peikkopoika
 1. laulu ja liikunta (Karvakorvan laulupurkki cd no: 12)
 2. laulu ja soitto kanteleella (I- ja IV -soinnut)
 3. laulu ja soitto
 - A: kanteleet
 - B: kantele: koputus ponteen, tuulikello, sadesoitin, pullot (jokaiselle säkeistölle oma soitin)
- Kädentaidot: tehdään loppuun tuulikellon peikkokoriste rautalangasta (musiikkina Peltirännin peikkopoika)
- Peltirännin peikkopoika liikkuu metsässä piilosilla (musiikkiliikunta, Piilometsän säveliä cd no: 18)
- Kädentaidot: tehdään peikoille hännät → matonkuteista letittäen
- Häntähippa (Kiiltomato laulupolulla opas s. 44, musiikkina: Vauhtivarpaat cd 1 no: 4)

LIITE 11: 8. Kokeilukerta: Peikkojen öiset touhut

- Kanteleiden viritys
- Alkupiiri
- Peikot jatkavat touhujaan: piilosilla (musiikkiliikunta, Piilometsän säveliä cd no: 18)
- Peikkopoikasten öiset touhut (Rikko tikko tei s. 35 / Karhunpoikasten öiset touhut, huom. sanat muutettu)
 1. opetellaan laulu
 2. soitetaan kanteleella (I- ja IV -soinnut)
 3. merkit monisteeseen

- Satu peikosta ja hiirestä (Hattarahousu haperotukka s.9, hieman muutettuna)
- Peikon ja hiiren häntähippa (Kiiltomato laulupolulla opas s. 44, musiikkina: Vauhtivarpaat cd 1 no: 4)
- Kädentaidot: Maalataan peikkojen ja hiiren askelia (staccato) muskaripaidan toiselle puolelle (musiikkina: Vauhtivarpaat cd 1 no: 4)
- Kerrataan syksyn aikana soitettuja kappaleita:
 - Lammikon pinnalle pisaroita tippu
 - Silisilisee
 - Ötökkäsikermä
 - Tuulee, tuulee syksyllä
 - Peltirännin peikkopoika
 - Peikkopoikasten öiset touhut

